

Nаша publicistička akcija imala bi još veće rezultate i još bolji uspjeh, kad bi što više ostalih listova preštampano vijesti iz Julijske Krajine iz našega lista. O onome što se događa u Julijskoj Krajini mora biti obavješten što veći broj ljudi.

ISTRA

Upozoravamo zato sve redakcije, koje primaju naš list, da im sve ono što je štampano u listu „Istra“ stoji sasvim na raspolaganje. Dozvoljavamo preštampanje i bez navodjanja izvora, a novinari mogu da se služe našim podacima onako kako smatraju za shodnije i praktičnije.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

„PICCOLO“ ŠTEJE ITALIJANE V GORICI

Ljubljana, 10. marca 1933 (Agis.)

V 9. številki „Istra“ smo pokazali na kratko način prikazovanja in dokazovanja tržaškega „Piccola“ o italijanstvu naših mest Idrije in Postojne. „Piccolo“ je objavil še več sličnih člankov in se še vedno muči in poti, da bi dokazal italijansko preteklost in sedanost še drugih naših mest. Tako se je ustavi tudi pri Gorici. Vredno sem nam zdi, da predočimo našim čitateljem ta članek. Fraz v fašističnem časopisju nikoli in jih tudi sedaj ne manjka. Ni čudno torej, če se tudi ta članek začne, nadaljuje in končuje s frazami o »slavni preteklosti, borbi in izžarevanju italijanstva mest, ležečih na zemljepisni, zgodovinski in jezikovni meji Italije, ki so kljub krutim in celo krvavim bojem s sovražniki ostala zvesta, brezpogojno zvesta, svoji rimski materi«.

Eno takih mest naj bi bila Gorica. Sem, da so se vseljevale »le compatte popolazioni vernacole« iz Soške in Vipavske doline, Krasa, Julijskih Alp in slovenski priseljenci s Kranjske, Stajerske, Koroške ter avstrijski funkcionariji iz vseh pokrajin Avstrije. Toda z izselitvijo teh priseljencev, so prišli na njih mesta bratje iz vseh pokrajin Italije in mesto je prevzelo zopet svojo staro vlogo, kot žarišče italijanstva v ozemlju svoje province. K vsemu temu ugotavlja še sledeče: Prava anomalija iz tistih časov sta še danes višje semenišče in katoliška tiskarna v slovenskih rokah! — Tako pravi „Piccolo“. Če bi se hoteli spuščati v podrobno razmatranje bi nas zavedlo predač. Omenimo naj le par zgodovinskih dejstev, preko katerih bi bilo težko iti.

Gorica, Goričica, Gradišče, Videm, Belgrad, Virh, Plavec itd., id in vsa imena iz okolice Gorice z Ločnikom, ki je sterc laški kraj, so slovanskega izvora in pričajo, da tu še od nekdanje žive strnjeno naseljeni Slovenci. Gorica je danes nekako gnezdo v ostali slovanski pokrajini, v katero so se priseljevali in v njej tudi ostali do danes še Italijani, prej pa Nemci. Ime Gorica se omenja prvič v nekem aktu 28. aprila 1001, ko je Oton III. podaril »medietatem unius villae quae Slavorum lingua Goriza vocatur« (polovico neke vasi, ki ga Slovenci imenujejo Gorica) ogleški cerkvi. Italijansko ime se zasedi šele v 12. stoletju. Skozi ves srednji vek in dalje je bila Gorica z vso pokrajino pod tujo oblastjo, gospodarsko tlačena, kulturno stalno zapostavljena, a politično se pod pritiskom in tujo nadlodo ni mogla dvigniti in osvoboditi. Preokret je pomenilo šele 19. stoletje s probujo slovanskih narodov, ki se splošno označuje s l. 1848. V tej borbi za kulturno in politično osamosvojitve je Goriska po tem letu daleč prednjačila pred vsemi slovenskimi deželami. Omenimo naj le štetje iz l. 1910., ki je pokazalo v vsej goriški pokrajini 154.458 Slovencev in le 15.443 Italijanov, ali 90 : 10 ! Italijani so živel skoraj vsi v Gorici, ki je štela tedaj 30.995 preb.; 11.512 Slovencev, 3.238 Nemcev in 14.812 Italijanov. To štetje pa so vodili prvi italijanski občinski uradniki, dalje s podporo avstrijske vlade in končno na podlagi občeavljane jezika, torej pod, za nas, tremi neugodnimi okolnostmi. Znan je, na pr., slučaj kako so morali istega leta v Trstu štetje ponoviti radi sleparij, ki so se vršile ob istih okolnostih na naš račun, zlasti z »občeavljnim« jezikom. Od prebivalcev Gorice je bilo v l. 1930. 13.489 rojenih v občini, 8.030 v ostalih pokrajinah, 7.544 v ostalih pokrajinah Avstrije, in le 1.932 v inozemstvu. Večji del so bili to videmski Furlani, kot ugotavljamo sam »Piccolo«. Sklepi iz teh številke bi brez dvoma dovedli do drugačnih rezultatov, kot jih je štetje samo. Toda v to se ne spuščamo. Še več bi povedala gotovo imena goriških občanov in imena goriških Italijanov, ki so povečini, razen priseljencev po vojni, slovanskega izvora, tako na pr. Bombig (sedanji župan), Gradengio, Mocenigo, Massig, Suppasing, Pinausig itd. Razmere so prej in sedaj namerne ustvarjale mnogo renegatov. Slovenci v Gorici niso imeli nikoli državnih, ljudskih in edina srednja šola je doživela pred vojno štiri razrede. Graditi so jih morali sami in tudi sami vzdrževati. V tem se jasno vidi, kako je Avstrija podpirala Slovence na škodo Italijanov, kot to fašistično časopisje rado trdi. Toda kljub vsemu je bilo l. 1910. v Goriški med Slovenci le 17,2 nepismenih. Dalje so kljub vsemu izdajali Slovenci 12 periodičnih publikacij, Italijani le 7 itd.

BIVŠE KONFINIRANCE ZOPET ZAPIRAJO ARETACIJA DRA DEKLEVE IN URŠIČA

Trst, 5. marca 1934. (Agis). — Kakor doznavamo v zvezi s ponovno aretacijo dr. Dekleve iz Materije in Uršiča iz Kobarida, o katerih je naš list že poročal, nameravajo italijanske policijske oblasti ponovno zapreti vse bivše politične konfinirance, ki so bili amnestirani, ali pa so konfinacijski rok že pre-

šli. Fašistične oblasti jim pač ne zaupajo ali se jih bojijo, najbrže pa je vse to v zvezi z bližajočimi sa volitvami. Za aretacijo ni treba nikakega posebnega povoda. To je bil tudi prvotni namen velikodušne fašistične amnestije, ki naj bi svet prepričala o širokogrudnosti fašizma. Svet mora za to varanje zvedeti!

PET LIR KAZNI ZA ENO SLOVENSKO BESEDO!

V Nabrežini so spremenili bivši hotel Andre v sanatorij za bolne na pljučih. Sanatorij je last nekoga zdravniškega konsorcija. Streznicam so dalj gospodarji strog

ukaz, da se niti med seboj ne smejo pogovarjati po slovenski. Če katero zalotijo, da je slovensko govorila, mora plačati 5 lir globe. (Pon. Slovenec)

FAŠIZEM SLAVI DESET GODIŠNJICU ANEKSIJE RIJEKE

Dolazak talijanskih ratnih brodova u riječku luku — Pokusna mobilizacija fašista — Demonstracije uz sušački most

Rijeka, marta.

Dne 11. o. mj. su stigli u ovdašnju luku ratne krstarice »Gorizia«, »Fiume« i »Pola« pod komandom admirala grofa Miralja. Sutra stižu brodovi pete divizije italijanske ratne flote, pod komandom vojvode od Genove. Ovi ratni brodovi ostat će na Rijeci za vrijeme svečanosti, koje će se održati 16. ovog mjeseca povodom proslave desetogodišnjice prisajedinjenja Rijeke Italiji.

Dne 11. marta je održana probna mobilizacija članova svih fašističkih onladinskih borbenih organizacija na teritoriji Riječke

pokrajine. Mobilisana su odeljenja ovih organizacija u Opatiji Lcvrani, Močenici, Matuljama, Ilirskoj Bistrici i Jelšanima. Ovim odjeljenjima stavljena su na raspoloženje sva prevozna sredstva, tako da su ona za srazmjerno kratko vrijeme mogla da se koncentrišu na Rijeci, gdje su održane vježbe, a zatim propagandistički zbor.

U nedjelju 10. o. mj. uz sušački most demonstrirale su grupe Ballila i Piccole Italiane, došle iz unutarnjosti. Djeca su pod vodstvom svojih učitelja-oficira došla do mosta i tu izazovr (!) pjevala »Giovinezza«...

TRGOVAČKE TVRTKE U JULIJSKOJ KRAJINI SMIJU NOSITI SAMO TALIJANSKO PREZIME

Interesantna naredba

»Pokrajinskog savjeta korporativne ekonomije«

Gorica, marta 1934. — »Il Popolo di Trieste« donosi u svom broju od 8. o. m. vijest pod naslovom »Tvrčke sa stranim prezimenima pretvorenim u talijansku formu«. U toj se vijesti kaže: »Pokrajinski savjet korporativne ekonomije daje na znanje tvrtkama, kojih se to tiče: Ministarstvu Korporacija bilo je postavljeno pitanje, da li trgovci, kojima je prefekt izmijenio strano prezime na talijanski oblik, moraju, u skladu s tim dekretom, izmijeniti i naziv svojih trgovačkih tvrtka. Ministarstvo je dalo na znanje, da se to mora provesti, jer je to u skladu sa željama Predsjedništva ministarskog savjeta. Kraljevski zakonski dekret od 19. januara

1926. br. 17 kojim se izmjenjuju strana prezimena na talijanski oblik, donesen je, da i s formalne i vanjske strane dođe do izražaja talijanstvo oslobodjenih zemalja i duboki osjećaj, koji veže medju sobom sve stanovnike anektiranih pokrajina. Uzevši u obzir veliku važnost, koju imaju naslovi tvrtka u tom pogledu, ti se naslovi moraju također mijenjati, ako se izmjenilo ime vlasnika, prema odredbama, koje su na snazi«.

Interesantna je ova naredba. Potvrđuje nam još jednom ono, što stalno naglašavamo, da je ta imfamijska s prezimenima poduzeta zato, da bi se falsifikovao nacionalni karakter Julijske Krajine.

Gorica se je vratila k materi Italiji, pravi »Piccolo«. L. 1918. je potpisalo deklaraciju za priključenje k Jugoslaviji na Goriškom 84.985 potpisnikov. Potpisali su jo vsi, ki so bili takrat na ozemju Goriške. Pomisliti moramo, da je bilo tedaj še vojno stanje, še vse razdejano in uničeno. Ljudje so se šele vračali iz jarkov in begunstva. V sami razbiti Gorici je potpisalo to deklaraciju do 4.500 potpisnikov, kar je izredno mnogo, če pomislimo, da je bilo z vojaštvom vred tedaj v Gorici le 8—9.000 ljudi.

Pritok v vsa mesta in ne le v Gorico, je bil pred vojno porsod enak. Cveta in razvijala se je industrija in gospodarski razvoj je bil še normalen. Presežek z dežele, ki se ni mogel preživljati doma, se je stekal za to v mesta. V Gorico so torej prihajali ne le z bližnjih vasi, s Krasa in drugod, ampak tudi iz Furlandije in Benečije, po vojni je celo njihovo število poskocilo na trikratno prejšnje. Toda dočim omenja članek, da so prihajali s Kranjske, Stajerske in Koroške Slovenci, molči in ne pove kaj so bile »le compatte popolazioni vernacole« ki so prihajale iz Soške, Vipavske doline, Krasa in Julijskih Alp.

Mesto s tako izrazilo slovansko preteklostjo in značajem ter z najmanj polovico slovenskega prebivalstva, s čisto slovensko okolico, ni imelo v mestnem zastopu niti enega člana. Ni čuda torej če so se sprivo vseh teh in drugih krivic pričele in vršile borbe. A to niso bile borbe sovražnika za pridobitev tujih koristi, ampak borbe človeka, borbe naroda, tlačenege skozi stoljetja za pravice, ki si jih je prisvajal sem priseljen turc. V l. 1914. so pri volitvah v mestno zastopstvo Slovenci krepko nastopili. Italijani so se morali, če so hoteli zmagati, vezati z Nemci in so jim zato odstopili dva mandata. Enega je prevzel ravnatelj Schulvereina, kar naj bo zopet

predpostavljane Slovencev pred Italijani po Nemcih. Kako je bilo v deželnem zboru povedo marsikaj Gaberščekovi »Goriški Slovenci«.

Iz Gorice so pregnali Italijani domačine, kajli Stajercev, Kranjcev in drugih, kot »Piccolo« deli in našta Slovence, je bilo v Gorici primeroma zelo malo. Mesto teh so torej prišli v Gorico »bratje iz vseh pokrajin Italije«. Čemu to? Saj je to mesto bilo žarišče italijanstva, torej je imelo samo dovolj moči za stalno vzdrževanje plamena italijanstva in njega izžarevanja. Mmogrede naj omenimo le to, da razmerje med temi »bratje iz Italije in »bratje iz Gorice, ni nič kaj bratsko in zaupljivo. Tako je recimo danes de ture župan mesta renegat Bombic, dejansko pa vodi njega, obično in vse en tak fratello iz Italije »fratello« Giordano, bivši tolminski podprefekt, politični uradnik in sedanji podžupan.

Za l. 1931. omenja »Piccolo« te le številke: mesto šteje 49.239 preb.; od tega je rojenih v občini 24.119 v ostalih občinah goriške pokrajine 7.028, v ostali Julijski krajini 2.871, a v ostalih pokrajinah Italije 13.173 (9.211 moških in 3.963 žensk). Drugi so rojeni v inozemstvu in većinoma v begunstvu. Razmerje med narodnostni ne ugotavlja. Le opravičiti hoče in zatajiti tudi zanj nekoliko preveliko število priseljencev iz Italije in pravi, da se število teh zelo zmanjša, če pomislimo, da jih je 6.588 iz Beneške in Vilemske pokrajine. (Pred vojno jih je bilo z inozemci vred le 1.932!) Po vojni so priključili k mestu već izrazilo slovenskih občin (Podgora, Solkan, St. Peter, Vrtojba, Slandrež). V število rojenih v pokrajinah Italije so všteti tudi vojakci. Danes v mestu, z ozirom na ogromno število priseljencev, Italijani prevladujejo. Razmerje Slovencev je v tem stanju zelo težko ugotoviti, vendar pa njih število gotovo ne pa-

NAŠ USKRSNI BROJ BIT ĆE POSVEĆEN RIJEKI

Kako smo već javili naš Uskrсни broj, po formatu velik kao i dosadašnji naši specijalni brojevi, bit će posvećen isključivo Rijeci, povodom desetogodišnjice aneksije Rijeke Italiji. Idućeg tjedna naš list neće izići, a Uskrсни broj izići će sredinom Velikog tjedna.

FAŠISTIČKI SU IZBORI OBAVLJENI

U JULIJSKOJ KRAJINI NEMA VELIKIH PROMJENA.

Pula, marta 1934. — Dne 1. marta u Rimu se sastalo veliko fašističko vijeće, koje je potvrdilo listu poslanika za parlament, koji će biti 25. o. m. izabranj plebiscitom. Duće je potvrdio tih 400 figura i sad su svi plebisciti suvišni. Ali, eto, on želj ipak, da se ta komedija obavi. Gradjani moraju i formalno da izraze svoj »pristanak« na listu, koju je Mussolini dao da se objavi u čitavoj štampi velikim slovima. U Julijskoj Krajini bit će »izabrani« ljudi, koji su i dosada bili u parlamentu (nazovimo ga tako). Tako će Pulu »zastupati« Mrak-Mracchi i Bilucaglia, Rijeku Iti Bacchi i Host Venturi. Trst, Giunta i Cobolli Cigli, Goricu Caccese itd Ništa nova. Dne 25. marta bit će ipak težak dan za čitavo talijansko pučanstvo, specijalno za naš narod u Julijskoj Krajini, jer će svi morati da izidju na »biralista« pod bičem.

KAZNOVANI RADI TIHOTAPSTVA.

Gorica, marca 1934. (Agis). — Pred goriškim sodiščem so bili obsojeni radi tihotapstva Pavel Špič, star 38 let, Ivan Čufar, star 36 let in Mlakar Franciška, stara 40 let. Vsi so doma iz Cerknega. Prvi je dobil 3 leta, 4 mesec, 13 dni zapora in 2.100 lir denarne kazni in povračilostroškov, Čufar in Mlakar pa na isto toliko ječe in 1.050 lir globe ter na povračilo vseh stroškov.

BROJNE OSUĐE NA RIJEKI

Rijeka, marta 1934. — Ovih dana održano je na Rijeci nekoliko procesa, u kojima su osuđeni mnogi naši ljudi iz kvarnerske zone radi krijumčarenja. Kazne su, i za najmanje količine krijumčarene robe, velike, gotovo nevjerojatne. Fašistički sudovi teroriju naš svijet.

BOMBIČ NIJE VIŠE NAČELNIK GORICE

Gorica, 13. marta 1934. Pred neko je vrijeme »Istra« pisala, da po svemu izgleda, da će načelnik Gorice Bombič biti smijenjen. To se jučer dogodilo. Skinut je sa položaja i on i vicepodesta Giordano. Na njihovo mjesto dolaze advokat Valentino Pascoli i dr. Gaetano Gottardi. Stari Bombič-Bombig, ma da je renegat i borbeni Talijanaš nije više osoba naročito povjerenja.

da mnogo pod 20.000, kar z ozirom na položaj vsekakor ni slabo.

Kar je za normalnega človeka naravno je »Piccolo« anomalija. Povsem naravno je, da je v Gorici slovansko semenišče, slovanska tiskarna (v koliko danes to še lahko trdimo, je težko govoriti, čeprav »Piccolo« to povdarja), naravno je da bi morale biti v Gorici slavenske šole društva in drugo. Anomalija pa je ves današnji položaj, kot so ga vstvarili in kot ga prikazujujo.

H koncu se nam vsiljuje še eno vprašanje, vprašanje, ki ga tudi »Piccolo« sam naravnost postavlja. Čemu danes dokazovati italijanstvo »italijanskih« mest, ki so »zopet pod okriljem rimske matere, h kateri so skozi vekove hrepneli«? Kje je vzrok temu? Ali ne vstaja morda pred očmi te rimske matere zopet oni sovražnik katerega se u toliko časa branile? Ali jih je strah tega, ker Slovenci tu še žive, žive sicer vklejnjeni in brez moči? Čemu dokazovati italijanstvo teh mest, ki »so bila in so žarišče italijanstva«? In ta strah se pojavlja po 15. letih osvobodjenja! Fašistom se se pričele odpirati oči, ko vidijo, da ni vse tako trdo in da ni tako kot so si predstavljali in si predstavljajo. Zavedajo se, da lahko hijejo v obraz zezanega človeka, da mu lahko pljujelo v usta. Zavedajo se, da je lahko dokazovati človeku, ki ne more in ne sme govoriti, da je kar ni. Se hujše pa je to, da se je pričel fašizem danes zavedati bolj kot kdaj prej, da je mcan edino le v orožju, zavedati, da bo tudi ta tlačeni človek nekoga dne zahteval svoje pravice, socialne, kulturne in politične, ki mu gre do tega. Tega se zaveda »Piccolo« in se otepa na vse kripnje misli o Slovencih, ki žive tu od nekdanj in da bodo tudi ostali in tako dokazuje da jih ni, dokazuje, da so tu le »Italijani bilingvni« itd. Z vsem pa je dokazal baš nasprotno. ZJ.

ITALIJA NE PRIZNAJE RAPALSKI UGOVOR

Trst, marta 1934. — Prošlih dana održao je u Trstu jedno predavanje pod naslovom »Rim i Venecija na Jadranu« poznati dalmatinski reneget senator Čipiko. To je predavanje održano u »Sala Littorio« u priredbi »Instituto fascista di Coltura«. Čipiko je govorio o tome, kako je Jadransko more bilo rimsko i venecijansko i kako zato mora sada biti talijansko i fašističko. Nećemo opetovati sve ono što je Čipiko govorio. Ali značajno je ono, što je rekao na koncu. On kaže:

»Rapalski ugovor je sudbonosno vezan na imena Nitti i Sforze: taj ugovor predstavlja cijenu za izgubljeni mir. To je katastrofa za naše jadranske težnje. Italija želi mir. U Italiji se danas obnavlja zemlja i osnivaju novi gradovi. Ali zato se ipak ne zaboravlja ono što nam je bilo negirano.

Čipiko je kazao, da je Mussolini garancija, da će Italija postati velika, onako kako ona mora biti. Aludirao je na osvajanje Dalmacije. I zato je bio od prisutnih pozdravljen oduševljenim pljeskom i ovacijama.

Značajno je sve to. Italija želi, dakle, da prekine Rapalski ugovor. Ako do toga dodje, ko zna ko će izvući kraći kraj.

U RIMU JE OTVORENA IZLOŽBA DALMATINSKIH NARODNIH RADOVA.

Trst, marta 1934. — Talijanska štampa (»Giornale d'Italia« i drugi listovi) donose vijest, da je u Rimu otvorena izložba dalmatinskog narodnog obrta: »Mostra dei prodotti artigianali della Dalmazia«. Izložba je otvorena u prisustvu predstavnika vlade Buronza i visokih predstavnika fašističke »Federazione nazionale del' artigianato«. »Giornale d'Italia« piše, da je ta manifestacija vrlo značajna i s »patriotskog gledišta«, jer se tu manifestuje »tradicionalna talijanska radinost« i »genijalnost dalmatinskog narodnog obrta« od Zadra do Šibenika, od Paga do Dubrovnika. To je izražaj rada i vjernosti. (Misli se na vjernost Italiji...) Ističu se čipke iz Zadra i Paga, sagovi iz Šibenika i tkanine iz Dubrovnika, jastuci vezeni na platnu, torbice, pasovi, stolnjaci, koporani, kapice, opanci itd. (Dalmatinski opanci dokument — talijanstva!).

Svakako značajna manifestacija talijanskog imperijalizma, koja ne smije estati nezapažena.

NACIONALNI OBRT I TALIJANSTVO DALMACIJE.

Zadarski »San Marco« izvještava, da će i u Zadru biti otvorena velika izložba dalmatinskog zanatstva, kao još jedan dokaz italijanske Dalmacije. Na ovoj izložbi uzet će učešća talijanske zanatlije iz Splita, Šibenika i Dubrovnika.

ODPADNIKI NA DELU.

Mačkovo lje, marca 1934. (Agis). — Domaćin Tul Ivan, p. d. Pelek se je zopet ojunacil, začel je žugati in terorizirati svoje sovaščane. Mož se menda res še ne zaveda, koliko gorja je storil naši vasi tekem 12 ih let. Pred volitvami mora ponovno utrditi zaupanje pri fašistih, da ga ne bi sicer izločili. Čakala bi ga tako, v kolikor ga že ne, usoda ovaduhov.

HRASTJANI SU ZGUBILI CELO VODNJAK.

Št. Peter, marca 1934. (Agis). — V Hrastju imajo pole zasebnih vodnja k kov tudi javni vojaški vodnjak, z dobro izvorno in stalno vodo. Letos pa je kar naenkrat dobila voda čuden duh in okus. Ko so jo kemično preiskali so ugotovili, da je v studenčne žile zalezal lizol iz stranišč v vojaških kasarnih, ki so visoko nad Hrastjem. Vodnjak so oblasti zapečatile. Od velikih kasarn in vojaštva, ki je njih nastajeno, imajo Hrastjani edino ta dobiček, da so ob dobro stalno vodo. Kaj pomeni to za kraj na Krasu, kjer je skoraj vsako poletje pomanjkanje vode, si lahko mislimo. Upoštevati pa moramo še, koliko truda in denarja so vaščani skupno vložili v ta vodnjak, da so končno enkrat prišli do dobre vode. Radovedni smo, kako bodo oblasti našim ljudem popravile to škodo.

NAČRT NOVE PROGE.

Košana, marca 1934. (Agis). — V zvezi z napravami, ki jih delajo za elektrifikacijo proge Trst—Št. Peter se širi govorica, da bodo speljali od nove vojaške železniške postaje na »Dulah« pri Neverkah pa do Reke novo žel. progo za lokomotive na električni pogon. Ljudji bi raje vidili, da do uresničitve teh načrtov, ne pride ker bi šlo v prvi vrsti v njih škodo.

VINOGRADNIKI PREMENJAVAJO TRTE.

Šempas, marca 1934. (Agis). — Zadi nove odredbe o višini alkohola, ki ga mora imeti vino, so kmetjot pričeli z izkopavanjem starih trt slabše kakovosti ter zasajati mladike onih vrst trt, katerih grozdje daja močnejša vina. S tem ima naš kmet novo breme in nepotrebno delo, vendar bi vse to radevolje žrtvoval, ce bi imel kaj upanja, da bo vinski pridelek v bodoče lažje vnovčil, po ceni odgovarjajoči produktu, vsemu delu in trudu, ki ga vanj vložil.

POBUNA GRKA NA DODEKANEZU

protiv nasilnih metoda fašističke Italije

TERORISTIČKE METODE GOSPODARSKOG KARAKTERA. — KRVAVI SUKOB ŽENA I KARABINJERA. — RANJENO DVADESET ŽENA. — ŠTO ITALIJA NAMJERA S PRAVOSLAVNOM CRKVOU NA DODEKANEZU.

Na Dodekanezu, grčkim otocima u Egejskom moru, koji su pripali Italiji, život je jednako težak kao i u Julijskoj Krajini. Fašistička Italija uništava svim mogućim silama tamošnje Grke. Uništava ih gospodarski, nacionalno i asimilira im pravoslavnu crkvu. Metode kao i u Julijskoj Krajini. A narod se buni.

U posljednjem broju našega lista domjeli smo kratku vijest o krvavim događajima na Dodekanezu. Svi grčki listovi u brojevima od 4. marta donose informacije o događajima na Dodekanezu. U listovima se veli:

Na osnovu obavještenja iz dodekaneskih krugova iz Atene, suprotno uvjerenjima, koje je dala talijanska agencija »Stefani«, konstatuje se na cijelome Dodekanezu jedno veliko nezadovoljstvo

uslijed pojačanja carinskih tarifa na predmete prvih potreba i uslijed tarifa na povećanje trošarine Na ostrvu Kaselorusu ovo se nezadovoljstvo pojačalo uslijed toga, što je

narod ovog ostrva neraspoložen namimenovanjem predsjednika općine Lakerdija,

koji služi na vrlo servilan i bestijalan način talijanskim fašističkim vlastima. Kaseloruso je malo ostrvo Dodekaneza, koje ima 2000 stanovnika.

Dvadeset karabinjera poslato je sa Rodosa da uspostave red.

Sukob je sa narodom bio toliko jak, da je ranjeno oko 20 žena,

od kojih su tri teže ranjene. Fašističke su vlasti

pohvatale nekoliko odličnih građana ostrva

i povele ih na Rodos.

Atenska organizacija Dodekaneske omladine izdala je manifest, upućen grčkom narodu, u kome podvlači

očajne muke i tegobe dodekaneskog naroda,

koji se digao na ustanak protiv fašističkih vlasti na ostrvima Kastelorusu i Simiju, pošto je fašistički režim udario nove namete na uvoz prvih potreba, smatrajući to postepenim ekonomskim iskorenjavanjem grčkog naroda na ostrvima Dodekaneza.

Listovi objavljuju informaciju o tome, kao da bi carigradska Eukumenska Patrijaršija dozvolila, prema traženju talijanskih vlasti.

samostalnost pravoslavne crkve na Dodekanezu.

Medjutim, pomenuti komunikacij ne potvrđuje sličnu informaciju.

Listovi objavljuju također depešu, koju je dodekaneska omladina uputila Eukumenskom Patrijarhu, tražeći od njega da ne dopusti presijama talijanskih vlasti, jer bi to bio jedan veliki udar ne samo za jezik Dodekaneza, nego i za pravoslavlje pomenutih ostrva.

Interesantno je da listovi bilježe, da su u pobunama, koje su se odigrale na Dodekanezu,

žene i djeca imali prvu riječ, napadajući karabinjere batinama, sjekirama i raznim orudjem.

Prema opisivanju grčkih listova, to su bile seljačke ili upravo zemljoradničke pobune malih dodekaneskkih ostrva protiv novih metoda fašističke okupacije.

ZADNJE SLOVENSKE MLEKARSKE ZADRUGE DOBIVAJU FAŠISTIČNE KOMISARJE

Ljubljana, 12. marca 1934. (Agis). — Kot poročča zadnji »Ponedeljski Slovenec« je tudi mlekarška zadruga v Hrušici pri Podgradu prešla v fašistične roke. Pred kratkim ji je bil namreč dodeljen uradni komisar iz II. Bistrice. Mlekarna v Hrušici je spadala svojčas, zlasti pa po vojski med najbolje in najmočnejše mlekarške zadruge v Julijski

Krajini. Po velikosti je bila prva za mlekarstvo zadrugo v Trnovem pri II. Bistrici, ki je bila in je menda tudi še največja zadruga te vrste in najmodernije urejena; razpolagala je dnevno s približno 30 hl mleka. Po tem lahko sklepamo, kaj so zgubili naši ljudje v severni Istri se to novo fašistično odredbo.

SUŠAČKI SVEČENICI PROTESTIRAJU ZBOG PROTUJUGOSLOVENSkih ISPADA PADRE GEMELLIJA

Kako smo opširno javili u posljednjem broju »Istre« u petak 2 o. mj. održao je na Rijeci i župnoj crkvi propovijed o. dr. Gemelli rektor katoličkog univerziteta u Milanu za koju je propovijed riječka »Vedeta d'Italia« prethodno pravila reklamu i na kojoj se naročito našao čitav niz fašističkih predstavnika iz Rijeke. Pater o. Gemelli je na toj propovijedi medju ostalim gloričujući Italiju i fašizam rekao:

»Kako se talijanstvo u ovom gradu (Rijeci) nalazi opkoljeno s tolikim civilizovanim barbarskim narodima i kako je talijanska granica u ovom kraju najnesretnija granica.

Povodom ovoga slučaja izašao je u sušačkom katoličkom tjedniku »Istina« protest sušačkih katoličkih svećenika, koji se osvrću na spomenutu propovijed i citiranu izjavu u kojem se kaže:

»Protestiramo najsvečanije i najodlučnije protiv teških uvreda, što ih je nanosao o. dr. Gemelli rektor katoličkog svenčilišta u Milanu našem narodu

u svojoj propovijedi održanoj dne 2 III. u župnoj crkvi Bl. D. M. u Rijeci. S onog svetog mjesta moraju da odgovaraju riječi kršćanske ljubavi i bratskog pomirenja, a o. dr. Gemelli oskvrnuo je to mjesto sijanjem prezira i mržnje. Taj nekršćanski ispad o. dr. Gemellija je to žalosnij i manje razumljiv, što o. dr. Gemelli uziva odavna glas trileznog učenjaka te je i agilan predstavnik katoličkih redova u Italiji. Jasno je, da je o. dr. Gemelli dužan prema svome izradjenom kršćanskom karakteru, da ispita svoj nekršćanski istup protiv naše zemlje, te da dađe primjerenu zadovoljstvinu teško povrijeđenoj kršćanskoj ljubavi i pravdi. U Sušaku 6 marta 1934.

Ovaj protest potpisali su: O. Leonard Novaković gvardijan, O. Anaklet Zadravec župnik, O. Alfons Andrašec, O. Oto Pasarić, O. Krizolog Krofelin, prof. kateheta Sime Sironić, prof. kateheta Petar Turina, prof. kateheta Martin Bubanj, Adam Muchtin kateheta, Josip Blažina svećenik.

FAŠISTOVSKA POLITIKA SIROTTIJA

Italijanski duhovnik spodrija slovenskega

Štandrež, marca 1934. (Agis). — V štandrež je do zadnjega časa opravljval vse duhovniške posle slovenski župnik, ki je kljub svojim letom opravljal delo z veseljem in si ni prav nič ni želel pomolčnika. Kljub temu pa je dobil od Sirottija vljudno obvestilo, da se mu je z ozirom na njegovo »častljivo« starost, ki mu otežkoča opravljanje že itak težnega pastirskega posla, dodeli izdatna (!) in prepotrebna (!) pomoč v osebi

italijanskega kaplana. Župniku se je, kljub njegovi izjavi, da pomoči še ne potrebuje, čez nekaj dni predstavil mlad italijanski kaplan, ki je župnika objel in ga v hinavskem spoštovanju poljubil. S tem činom hoče upravitelj goriške nadškofije polagoma izriniti župnika in z njim tudi slovensko besedo pri slovenskem pouku mladine in pridigi. Kaplan bo prevzel verski pouk in pridigo, vseko upiranje župnika ne pomaga ničesar.

ITALIJANSKI PATER PREMEŠČEN,

ker je bil prijazen z domačini

Vipava, februarja 1934. (Agis). — Z nastopom letošnjega leta je moral oditi iz Sv. Križa pri Ajdovščini pater gvardijan. Ker se je nekoliko priučil slovenskemu jeziku in tu pa tam spregovoril z domačini, ki ne znajo laškega, v njihovem materinem jeziku, se je zameril fašistovskim oblastem. Zato so ga, ker ne odgovarja več svoji misli na željo, oz. zahtevu fašističkih oblasti cerkvene oblasti premestile. Na njegovo mesto je prišel drug Italijan in radovedni smo, če bo spoznal našega člove-

ka in uvidel, da niti zdaleka ni tak kot ga slika fašizem pač pa da potrebuje zlasti v teh težkih časih dobre in tolažilne besede.

JUBILEJ ŽUPNIKA MAZZIJA

V Trziču so proslavili 33. letnico, odkar je bil posvečen v duhovnika msgr. Mazzi, tamkašnji župnik. Mazzi je bil na listi kandidatov za goriškega nadškofa. Fašistični listi poročajo o niem, da je človek zmernih načel (»Pon. Slovenec«)

SVOJO ZEMLJO HOČEMO NAZAJ?

Pod gornjim naslovom je prinesel »Ponedeljski Slovenec« del govora iz zborovanja bojevnikov, ki se je vršil 11. t. m. v Mariboru pred veliko množico. Drugi podpredsednik osrednjeg odbora »Boja« g. Ivan Maticič je dejal: »Nekateri bi hoteli revizije mirovnih pogodb. Pa je radi teh toliko vika in krika. Mi pa te grožnje ne sprejemamo kar gladko: Da, mi hočemo revizijo mej! Prav mi hočemo, da se nam vsiljeni mejniki premaknejo do naših resničnih narodnostnih mej! To hočemo, a to ker smo za resnično spravo med narodi, smo za mir in obsojamo zatiranje narodnih manjšin. Naš človek orje svojo koroško zemljo tisoč dvesto let. Orje jo v Prekmurju od 6. veka in v skaline Krasa se je zasilral naš orač pa izoral zemljo do močvirja Tilmenta. Izoral jo je, iztrebil, posejal, in zdaj bi hoteli drugi žeti na njegovi njivi«.

PRISELJENCI NAJ UČIJO DOMAČINE.

II. Bistrica, febr. 1934. (Agis). — Na Mali Bukovci stoji že zdavnaj opuščena opekarna. Poleg tovarniških prostorov je tudi velika stanovanjska hiša z gospodarskim poslopjem in obširnimi poljem. Na to posestvo so pred meseci naselili več italijanskih družin. Namen teh priseljencev je ubaje pokazati domačinom, kako se uspešno obdeluje polje.

DRAGOCENA ZAPUŠČINA.

Sežana, febr. 1934. (Agis). — V Koprivi na Krasu je umrl pred kratkim župnik dr. Požar, o katerem smo že pisali. Imenovani je bil znan vsled svojega velikega zanimanja za znanost, zlasti zgodovino. Celo svoje življenje je delal na tem in si je uredil krasno zbirko zgodovinskih in znanstvenih knjig. Knjižnica je ob njegovi smrti štelala do 15.000 izvodov. Prvotno je bila namenjena po iskreni želji pokojnika ljubljanski univerzi. Pripada pa je po krivdi pokojnega g. župnika, tomajskemu samostanu šolskih sester.

Tako su ostale vse dragocenosti mrtve za raziskovanje.

»BATTAGLIA DEMOGRAFICA«.

V Italiji je bilo januarja 1934. 22. 131 porok, t. j. manj kot decembra 1933. ko je bilo 32.078 in manj kot je bilo januarja 1933, 24.264 porokami. Umrlo je v januarju 1934, 57.704 ljudi, decembra 1933 pa 54.377.

ŠTEVILO JETIČNIH V ITALIJI RASTE.

Tudi Italija, kod vse kulturne države, bje veliki boj proti jetiki. Država je ustanovila in še ustanavlja anti-tuberkulozne dispensarje in jih će le more opremlja z modernimi aparat, zdravili in zdravnik. Posebno veliko pažnjo je začela Italija polagati na to zavratno bolezen v zadnjih petih letih. V pregled navajamo nekaj statističnih podatkov, ki so zelo zanimivi. V 1. 1912-14. je umrlo radi jetike v Italiji 1.477 na 1.000.000.000 prebivalcev. V 1. 1922 pa je to število padlo na 1.399, toda 1. 1925, se je zopet močno dvignulo in prekosilo vse prejšnje številke s 1.506 umrlimi za jetiko na milijon prebivalcev. Omeniti moramo, da nekatere druge države imajo še celo večje odstotke kot Italija, toda število umrlih jetičnih stalno pada, kar da upati da se bo še nadalje zmanjšalo. Med tem je v Italiji ravno obratno, število teh vedno raste. Lahko trdimo, da tudi ta »battaglia« se fašistom ni obnesla kljub vsem dispensarjem in sličnemu. Vzrok temu leži v položaju. Lakote in bede se ne da odpraviti z pobenim dispensarjem za jetiko, ampak le s kruhom in delom. To naj bi fašisti najprej odpravili.

DUCE« IN ŽITNI PRIDELEKI.

Ljubljana, 12. marca 1934. (Agis). Lansko leto je bila žitna letina boljša in pridelek večji od prejšnjih. Vse države so beležile v tem znaten porast in pripisovale to boljšemu vremenu, boljšemu gnojenju itd., kot se to pač vedno pri dobrih, ali slabih letinah splošno ugotavlja. Le v Italiji ni bilo tega normalnega gledanja in ugotavljanja. Žitni pridelek je pokazal 81 milijonov kvintalov, torej za 6 milijonov kvintalov porasta od leta 1932. To je vse v redu. Toda kdo je pa v Italiji povzročil ta porast? Vprašanje rešuje zelo lepo fašistični časopisi: povzročil je vse to vsemogočni »duce«. Človek mora tu res verjeti kar je najbolj neverjetno. Zakaj pa danas stradajo milijoni v Italiji in jim »duce« ničesar ne nakloni? Dalje je to uspeh »žitnih bitk« praviljo, kar je tudi »ducejevo« maslo. Drugod nimajo takih bitk, pa je bilo isto. Prišlo bi v poštev še to: kdaj bo »duce« naklonil rešiti Italijo fašizma, s tem zvezanega nasilja in stradanja? Kdaj bo naklonil spoznati, da je odveč?

CESTNA POPRAVILA.

Gorica, marca 1934 (Agis). Cesto, ki pelje iz Postojne v Gorico, so od kraja (Sv. Križ), do pod Vasi Skrilje popravili v dolžini enega kilometra tako, da so jo v klancu znižali za 4 m, v nižini (jarku) pa zvišali za 6 m. S tem so izravnali klanc in delom tudi cvinek, našim pa spet odvzeli precej zemlje. Delo sta prevzeli dve tvrdki, od katerih je ena že dokončala prevzeto delo, druga pa ne, radi pomanjkanja kredita. Tako je ostalo za popravilo še kakih 200 m ceste, ki je bila prvotno v načrtu za popravilo. Domačinov je bilo tu le malo zaposlenih, ali pa so jih vzeli le za nekaj dni, nato pa odslovili!

SVEČANO OSVEĆENJE „ISTARSKE ŠUME“ U SKOPLJU

DUŠANOVO SKOPLJE NA NAJLJEPŠI I NAJDOSTOJNIJI NAČIN PRUŽILO JE U NEDJELJU DOKAZE O SVOJOJ LJUBAVI I ODANOSTI PREMA NAŠOJ ZAROBLJENOJ BRAĆI U JULIJSKOJ KRAJINI



Dr. I. M. Čok govori (pored njega u narodnoj nošnji g. Marković).

Skoplje, 12. marta 1934.

Dogodjaji, koji su se odigrali 10. i 11. o. mj. u Skoplju, središtu vardarske banovine i srcu Južne Srbije napunila srca svih Istrana i onih koji su ostali na domaćem ognjištu, kao i nas u emigraciji velikom nadom. Ti veliki dani u propagandi za Julijsku Krajinu ostali će nam trajni i nezaboravni. Svetle i sunčane tačke u našoj borbi. Ni jedan kraj naše domovine nije nam na lepši način dao dokaza o razumevanju za naše patnje i ljubavi prema našoj braći u Julijskoj Krajini. Ni jedan zavet nije nam bio miliji od onog, koga je jedan od predstavnika društava nacionalnog Skoplja izrekao prilikom osvećenja istarske šume:

»Miris i hlad ovih lipa neće nam biti mlo, dok se pod njihovim granama ne nadjemo zagrljeni sa braćom iz Istre«. Tako je progovorio najjužniji deo Jugoslavije, u kome je ideja Julijske Krajine naišla na plodno tlo i na srca, koja su tu misao prigrlila kao još retko ko do sada. Pa i nije čudo. Slobodu znaju dovoljno ceniti samo oni, koji su na vlastitim ledjima osjetili bič ropstva. Još 1912. godine bilo je Skoplje i čitava Južna Srbija pod turskim jarmom. Većina onih hiljada ljudi, koji su učestvovali kod osvećenja istarske šume seća se tog doba, te svih patnja i poniženja, koje je naš narod podnašao pod vlašću otomanske imperije. Premda ponižen i uvredjen narod tih krajeva nije nikada izgubio nadu i veru u pobjedu pravde. Za slobodu sve je rado žrtvovao i zato je i dočekao Kumanovo i svoje oslobođenje. Pet vekova ropstva i nasilja nije u njemu uništilo nacionalni svet.

Taj primer otpornosti naše rase mogli bi da upamte i oni, koji misle da će pomoću progona i nasilja uništiti jugoslovenski karakter Julijske Krajine. Južna Srbija je dočekala Kumanovo. Istra će ga dočekati, to nam obećavaju dani naše propagande u Skoplju, i zavet našeg nacionalnog Juga, čiji primer treba sledovati.

Inicijativu za osvećenje »Istarske šume« i za svečanu priredbu dan pre toga u lepjoj zgradi Oficirskog doma u Skoplju, dalo je nacionalno društvo »Jugoslovenski Preporod« uz saradnju emigrantskog udruženja »Trst—Gorica—Reka« i svih nacionalnih i kulturnih društava u Skoplju.

Najveća zasluga za ove priredbe ide »Jugoslovenskom Preporodu«, koji je ustanovljen sa programom nacionalne i kulturne obnove vardarske banovine. To je najaktivnije i najjače društvo u Skoplju sa svojim podružnicama u svim većim mestima vardarske banovine. Na njegovom čelu stoji agilni nacionalni radnik i književnik inž. Ljubomir Marković, a sekretar društva je naš istranin g. Petar Božić, vicedirektor Prve Hrvatske Štedionice u Skoplju.

Program svečanosti izveden je veličanstveno prvi i drugi dan. U subotu 10. o. mj. već od rana jutra pristizavale su delegacije »Jugoslovenskog Preporoda« vlakovima iz svih mesta vardarske banovine. Većina bila je obučena u prekrasne narodne nošnje, koje su i onako živopisnom Skoplju dale još lepši karakter. U deseter sati došao je predsednik »Saveza Jugoslovenskih emigrantskih udruženja u Jugoslaviji« g. Dr. I. M. Čok sa gospođom i delegacijom udruženja »Istra—Trst—Gorica« iz Beograda, koju je vodio predsednik g. Albin Radikon.

G. Dra Čoka i ostale predstavnike naše emigracije dočekao je na kolodvoru predsednik »Jugoslovenskog Preporoda« g. inž. Marković, sekretar g. Božić i delegat emigrantskog udruženja iz Skoplja g. Zajran.

Večernja priredba u velikoj sali oficirskog doma počela je u 9 sati. Bio je prisutan načelnik Skoplja, bili su tu predstavnici naše emigracije sa Drom Čokom, sva skopska udruženja i t. d.

Kao najglavnija tačka izvedeno je — »Oslobođenje Istre«.

Izveo je sokolski podmladak osnovne škole Sv. Bogorodice. Muška i ženska deca u stilizovanim ritmičkim pokretima uz prat-

nju poznatih nacionalnih pesama prikazala su simbolično našu Istru, njezine patnje i konačno oslobođenje. Prepuna sala oduševljeno je pljeskala ovim mališanima. U takvom raspoloženju izvele su se i ostale tačke. Veliki čar ove večeri davale su živopisne krasne narodne nošnje. Bilo je preko šest stotina raznih nošnja iz Bitolja, Kavadar, Tetova, Velesa, Struge, Gostivara, Prilepa, Kumanova, Skopske Crne Gore i ostalih mesta u Južnoj Srbiji.

Drugi dan u nedelju tako reći čitavo Skoplje sa delegatima iz mesta vardarske banovine i sa predstavnicima naše emigracije prisustvovalo je veličanstvenom i nezaboravnom osvećenju Istarske šume.

Kako smo rekli, nacionalno pučanstvo Skoplja i čitave vardarske banovine odlučilo je na poticaj »Jugoslovenskog Preporoda« da dade vidni i trajni znak svom saosećanju sa našom braćom u Julijskoj Krajini i da u tu svrhu zasadi i podigne šumu, koja će nositi istarsko ime.

Ta odluka, donešena na 13-godišnjicu Rapalla izvršena je u nedjelju 11. o. mj.

Na jednom proplanku planine Vodno, koja se nadviđa nad Skopljem u visini od 1100 metara određeno je oko 100 hektara, gde se ima zasaditi mlada šuma, danas već istarska šuma. Lepše mesto se nije moglo izabrati, jer ono obuhvaća jedan mali brežuljak, koji se vidi iz svake ulice Skoplja, a udaljeno je od centra grada tek 20 minuta. Od spomenutih 100 hektara do sada je zasadjeno već 60 hektara, ostalo će biti u najskorije vreme.

Zbor svih udruženja i društava kao i građanstva, koje je prisustvovalo osvećenju šume zakazan je bio za u nedjelju u 9 sati pred oficirskim domom. Tu su se svi skupili i odanle je krenula povorka na mesto, gde se imala osvetiti šuma. Učešće bilo je ogromno.

Nekoliko hiljada ljudi formiralo je povorku dugačku preko kilometar.

Na čelu povorke išla je sokolska konjica, sledila je zatim sokolska muzika sa mnogobrojnim članstvom skopskih sokola. Redjali su se iza toga skauti, požarna četa, učenički skopskih škola sa muzikom učiteljske škole. Iza njih stupali su predsednik »Jugoslovenskog Preporoda« g. Marković, predsednik Saveza dr. Čok, predsednik Jadranske Straže g. Ristić sa predstavnicima ostalih udruženja. Na koncu je bilo članstvo »Jugoslovenskog Preporoda« iz unutrašnjosti i građanstvo.

Čim je povorka stigla na vrh glavice, gde se imala osvetiti šuma predsednik »Jugoslovenskog Preporoda« g. Marković oslovio je skup ovim govorom:

GOVOR PREDSEDNIKA »JUGOSLOVENSKOG PREPORODA« INŽ. MARKOVIĆA:

Braćo Jugoslaveni, na 13-tu godišnjicu Rapalskog ugovora — 12. novembra 1933. godine glavna skupština Jugoslovenskog Preporoda odlučila je jednodušno, da uz saradnju rodoljubivih organizacija i naroda Vardarske banovine zasadi, neguje i čuva Istarsku šumu na padinama Vodna. Danas uz spontano učešće jugoslovenskih rodoljuba iz naše banovine, predstavnika nacionalnih, kulturnih, prosvetnih, privrednih i vitezkih organizacija, kao i izaslanika saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženja iz Julijske Krajine brata dra Čoka, Jugoslovenski Preporod privodi u delo svoju rodoljubivu odluku.

Nalazimo se na padinama Vodna, na bezimenom brdu koje dominira Skopljem. Hućni jugoslovenski Vardar je pod našim nogama i on prenosi kičmom Juga našu misao i reč.

Uputite pogled severu, tamo je Kosovo, kojim je vezano bivše vekovno ropstvo. Sledjite me na istok, tamo je Kumanovo. Tu je osvećeno Kosovo. Tu je slomljena moćna carevina Sultana, Mišice i krv naše braće Šumadinaca, pod vodstvom nepobedivog Aleksandra I. Kralja Jugoslavije, doneše nam slobodu. Bacite pogled na jug tamo su Kajmakčalan i Dobro Polje, odakle smo pobedonosno krenuli napred u slobodu Jugoslovena...

Kroz naše jugoslovensko nebo, preko svih polja, planina i reka preko zaseoka, sela i varoši, uputio glas našega Juga i objavimo, da u našoj nacionalnoj državi imamo željenu slobodu; da kao slobodni sinovi Jugoslavije imamo pravo i dužnost, da pozovemo na slogu na red i rad sve Jugoslovene bez razlike vere i plemena, i da ne zaboravimo na to, da smo dužni poštovati i ceniti ono što su borbene generacije stvorile ne štedeći ni trud ni živote svoje.

I dok mi uživamo plodove slobode nacionalne države, dotle s one strane Reke i Triglava, čitava jedna pokrajina — Julijska Krajina — nastanjena i obdelavana od 800.000 rasnih Jugoslovena, živi u ropstvu.

Ta naša braća žele da budu sa nama. Oni se raduju našem napretku, i žaloste kada u našem domu nije sve kako treba. Oni prolaze kroz muke, patnje i poniženja kroz koja smo i mi prolazili do 1912. godine. Od njih se traži odricanje od svega što nas čini Jugoslovenima i ljudima. Nameće im se tuđi jezik, tuđi duh, tuđa kultura. Uptrebjavaju se svi fašistički izumi za njihovo odnarođivanje. Fašistička vlast, škola, crkva i ulica nasrće na njih.

Oni trpe i podnose silu, uvereni da je sila za vremena, a pravda i pravo čoveka večnost. Njihove oči su uprte u Jugoslaviju. Od nas očekuju podršku u ovim časovima, od nas očekuju slobodu u skoroj budućnosti.

Mi smo dužni, da njihovom vapaju, koji dopire i do nas na Jugu, odgovorimo i poručimo tlačiteljima, da jugoslovenski narod na putu svojih pravednih težnja nezna za strah i za podvojenost. On je jedinstven i moćan, i njihovo je pravo da se stara o svima svojim sinovima ma gde oni bili.

Princip slobodnih nacionalnih država ima se u celostj primeniti, a to znači, da je naša dužnost i naše pravo, da jugoslovenskom narodnom telu pripojimo sve one delove, koji su njegov sastavni deo.

Jugoslavija jedinstvena od Soče i Plavoga Jadrana do Crnoga i Egejskog Mora, to je naše telo, to je naše nacionalno pravo.

Svesni svega ovoga mi sa Vardara, sećajući se ropstva, koje nas je do skoro davilo, zahvalni braći oslobodiocima, podizemo naš glas za odbranu nacionalnih i čovečanskih prava jugoslovena u Julijskoj Krajini, za njihovo slobodno opredeljenje i ujedinjenje sa nama, u veliki jugoslovenski dom.

Da bi dali vidnog znaka naše budne svesti i stalne brige za njihov slobodu, mi ćemo danas u svečanom raspoloženju posaditi drvo slobode za Trst, Goricu, Rijeku i Istru.

Bezimenom brdo koje gazimo, od danas se zove »Istarsko brdo«, a šuma, koju ćemo zasaditi, sa okolnim šumarcima biće za sve nas »Istarska šuma«.

Obraćam se predstavnicima Julijske Krajine, koji su zbog svoga jugoslovenskog nacionalizma napustili svoj rodni kraj, da odavde rade na oslobođenju njihove uže domovine, sa bratskom molbom, da zajedno sa Jugoslovenima u Julijskoj Krajini istraju i sačekaju dan slobode i ujedinjenja sa nama.

Braćo Jugoslaveni! Šuma se sadi mišicama, motikama i lopatama!

Sloboda se stiče mišicama, oružjem i krvlju!

Danas sadimo šumu, koja će nam biti stalni potsetnik na neoslobodenu braću, a dužnost sticanja slobode za Jugoslovene, koji je danas nemaju, mi ćemo je izvršiti sa uspehom onoga dana kada to velika Jugoslavija naredi.

Iza lepih reči g. Markovića, koje su duboko delovale na sve prisutne uzeo je reč za Narodnu Odbranu g. Aleksa Jovanović.

Sedi starac, danas penzionirani direktor gimnazije, a nekada vatreni osnivač i pokretač komitskih četa, koje su se još pre balkanskog rata borile na jugu protiv Turaka i njihove sile, a za slobodu Slavena na Balkanu uzbuđljivim rečima u ime Narodne Odrbane pozdravlja nacionalni i plemeniti gest »Jugoslovenskog Preporoda«. Govori protiv otimača naše nacionalne teritorije, koji se čak i naše kulture boji, jer nam u Julijskoj Krajini uništava sve naše kulturne tekovine i ustanove. Medjutim nek se znade, da Narodna Odbrana o tome računa i nigde ne piše, da se maleni narodi imaju boriti velikih.

Mi smo bili maleći pa ipak smo srušili dvije carevine. Trebamo samo ići tragom očeva i dedova naših, a naša je budućnost u slozi i jedinstvu.

Toplo pozdravljen uzima zatim reč u ime oblasnog odbora Jadranske Straže g. Ristić.

I on zahvaljuje »Jugoslovenskom Preporodu« što je odlučio da izletište, koje je milo svakom skopljancu, dade ime, koje će ovekovečiti bratsku ljubav Skoplja za Istru. Ali dodaje, da ni miris ni hlad ove šume ne će Dušanovom Skoplju biti mlo, dok se ne nadju zajedno i braća iz Istre i ostali Jugoslaveni. Nada se, medjutim, da će to biti još pre nego doraste šuma, koja se danas sadi.

U ime akademskog društva »Obilic« student g. Bukša

vidi u istarskoj šumi znak želje za vezom sa braćom iz Istre, kao i opomene mletačkom lavu da povuče pandže. Istarska šuma najavljuje dolazak osvetničkog naraštaja i zoru velikog dana oslobođenja Istre.

Predsednik Marković daje zatim reč predstavniku emigranata iz Julijske Krajine g. Dru I. M. Čoku.

Oduševljeno pozdravljen i često prekidan spontanom odobravanjem g. dr. Čok rekao je izmedju ostalog ovo:

GOVOR DRA ČOKA.

Draga braćo Vardarci!

Srcem punim uzbuđenja ja vam, draga braćo, kao predsednik Saveza emigranata iz Istre, jedne organizacije, koja predstavlja ne samo 70.000 emigranata iz Istre, Trsta, Gorice, koliko nas ima u Jugoslaviji nego prvenstveno i onaj deo našeg naroda i onu nesretnu našu zemlju, koja je posle svetskog rata i posle Rapalla ostala izvan granica Jugoslavije, najiskrenije zahvaljujem na ovoj velebnoj, spontanog manifestaciji bratske ljubavi i odanosti, nepokoleblive vernosti i solidarnosti.

Hvala u prvom redu »Jugoslovenskom Preporodu« sa njegovim dičnim predsednikom, bratom Markovićem, na čelu, koji je dao inicijativu za ovo slavlje, i koji je na sebe preuzeo patriotski zadatak, da će se u buduću starati za ovu šumu, koja se ovde zasadije i koju ste vi u znak bratske solidarnosti sa braćom u ropstvu hteli krstiti imenom »Istarska šuma«.

Hvala i svim ostalim nacionalnim i kulturnim organizacijama, koje učestvuju u ovoj proslavi, kao i uopšte svemu rodoljubivom stanovništvu carskog Skoplja i cele vardarske banovine.

Draga braćo! Istra, Trst, Gorica i svih 600.000 naše neoslobodjene braće upiru danas svoje oči ovamo u carski Dušanov grad sa osećajem duboke zahvalnosti prema »Jugoslovenskom Preporodu« i rodoljubivom stanovništvu carskog Skoplja kao i cele vardarske banovine za ovaj lep plemeniti gest.

Mi smo Vam blagodarni, jer ovom »Istarskom šumom«, Vi ste hteli dokazati i dokumentovati, da vardarci, Jugosloveni smatraju Istru svojom zemljom i da ne će tu svoju zemlju i svoju braću, koja u njoj žive nikada zaboraviti. Tako isto mi Istrani uveravamo Vas i zavetujemo se ne samo kao emigranti nego i u ime našeg naroda u Istri, Trstu i Gorici, da ćemo uvek ostati verni svome rodu, svome jeziku, svome plemenu, svojoj jugoslovenskoj majci, da se nije ne ćemo nikada odreći pa došlo na nas makar šta i od makar kuda. Ostaćemo kao što je pevao naš veliki pesnik

»Stena se omake in hrast zvestoba Slavene ne game...«

Dr. Čok prikazao je dalje u svom govoru svu zlobnost rapalskog ugovora i svu štetu, koja je tim ugovorom nanešena Jugoslaviji u svakom pogledu.

U sukobu izmedju talijanskog imperijalizma i neospornog našeg nacionalnog prava tim ugovorom pobedila je sila.

Ali, na žalost nije ostalo samo pri tome, da se našem narodu otmu etnički nesumnjivo njegovi krajevi, nego su novi gospodari započeli takvom politikom mržnje i proganjanja jugoslovenske manjine, koja ne može naći primera u istoriji. Italija prema našoj manjini primenjuje politiku najcrnije reakcije, politiku nasilne asimilacije i terorističkog zastrašivanja. Ona prelazi preko najsvetlijih načela svojih najboljih sinova iz vremena svoga ujedinjenja i oslobođenja. Monstrumprocesi u Pulji i Trstu protiv jugoslovenskih omladinaca, koji se završavaju streljanjem u leđa plemenitih idealista, hiljade i hiljade zatvora i progonestava, zatvaranje škola i uništavanje svih kulturnih i nacionalnih tekovina Jugoslovena u Istri, Trstu i Gorici ne mogu da ostave indiferentnim jedan narod, koji ima toliko sjajnih momenta u svojoj bolnoj istoriji.

Nikad naš narod neće moći da se odrekne svoje braće izvan granica Jugoslavije i da se dezinteresira za njegovu sudbinu.

Ako je Italiji stalo do naše saradnje, ako ikada bude pomislila na iskreno prijateljstvo našeg naroda, neka zna, da do toga sporazuma neće doći, dok nije rešeno pitanje Istre, Trsta, Gorice.

Narod pod Triglavom i Učkom još čeka da mu se popravi sudbina, a istarske majke plaču za svojim Vladimrom Gortanom i Bazovičkim žrtvama:

Prema tome jasan je zadatak, kojega imamo mi emigranti. Kako da ga postignemo? Samo jedan je odgovor na ove pitanje: naimo samo oslanjajući se na veliku i jaku Jugoslaviju i bratskom slogom svih Jugoslovena.

Zato je naš emigrantski pokret čisto nacionalnog karaktera, koji ima nameru, da ujedini u jedan front sve emigrante bez razlike, a s druge strane da upozori svu braću Jugoslovene u slobodi, da je problem Istre, Trsta, Gorice jedan problem,

koji interesira ne samo te pokrajine i našu emigraciju, nego da je to jedan čisto nacionalni opšte jugoslovenski problem, te da mi računamo na razumevanje i brat-sku pomoć svih 15 miliona Jugoslavena.

Draga braćo! Iako je problem Julijske Krajine, to jest Istre, Trsta, Gorice i njihove sudbine težak, mi ipak znamo, da ćemo u svojoj borbi pobediti, jer mi se borimo za pravdu protiv nepravde. Potrebna nam je borbenost, istrajnost i nepokolebljiva volja da pobedimo.

U prvom redu pak duboka vera u svetost naše pravde. Zato moramo mi svi postati apostoli te naše vere.

Na svoj barjak smo zapisali reči: — Pravda i sloboda za našu Istru, naš Trst, našu Goricu.

Ovo je i naša prisega, jer predstavlja naš najveći i najsvetiji ideal. Nepokolebljivo ve-

rujemo u njegovu pobjedu. U to nam pomozu Bog, sreća junačka i jaka Jugoslavija.

Kraj govora dra Čoka dočekan je neopisivim aplauzom.

Predsednik Marković pozvao je iza toga sve prisutne da jednom minutom ćutanja odaju dužnu poštu svima žrtvama, koje su pale za današnju Jugoslaviju kao i onim žrtvama, koje još uvek padaju u Julijskoj Krajini.

Pošto je otvirana državna himna i od svih zajedno otpevano »Hej Sloveni«, g. Marković kao predsednik zbora pozvao je predstavnike istarske emigracije g. Dra Čoka, da zajedno zagrljeni podju da zasade lipu za Istru, za Trst, za Goricu. Njihov primer sledili su zatim i drugi.

Na taj način je, eto, Skopje proslavilo osvećenje »Istarske šume« i time nas Istrane mnogo zadužilo.

Nasa kulturna kronika

SLOVENSKA REVIIJA O ARETACIJI PISATELJA BEVKA

Ljubljanski mesečnik »Književnost« je u svojoj tretjoj številki prinesel daljši članek pod naslovom »Slovenski pisatelj Fr. Bevk aretiran in konfiniran«, kjer pravi med drugim:

»Najodločnije protestiramo proti takemu ravnanju s slovenskim pisateljem, od naših merodajnih faktorjev pa pričakujemo, da ga bodo rešili. Čudno se nam zdi, zakaj ni Pen-klub, Ljubljana priredil kakšne širše javne akcije za

Bevkovo rešitev. Časopisne notice so premalo, vsako kabineto intervencijo pa je treba podpreti od zunaj. Vsekakor upamo, da bodo oficijelni zastopniki slov. pisateljev v Pen-klubu in povsod drugod krenli vse korake in ne mirovali prej, dokler ne bo Bevk na svobodi. Od slovenske javnosti pa bi pričakovali malo več zanimanje za Bevkovo usodo, kakor je bilo to do zdaj.« (Agis).

NAŠI V SLOVENSКИH REVIIJAH

Ljubljanski mesečnik »Sodobnost« je u svojoj prvi številki letošnjega leta, ki je izšla u februarju, prinesla med drugim tudi: Igo Grudnova pesem: Na razpotju in članek »Sovjetska številka poljskega tednika »Wiadomosci literackie«, ki ga je spisal Ivo Grahor.

Ljubljanski Zvon ima u svojoj drugi številki nadaljevanje romana Franceta Bevka »Človek brez krinke«, Boris Merhar pa je priobčil kritiko o knjigi »Njene službe«, ki jo je spisala Kraševka Mara Husova in ki jo je letos izdala Mohorjeva družba.

Februarska številka mesečnika »Beseda o sodobnih vprašanjih« je prinesla Grahorjev članek, Dr. I. Ev. Kreke.

V peti številki Našega roda je priobčil Angelo Cerkvenik črtico »Oslas

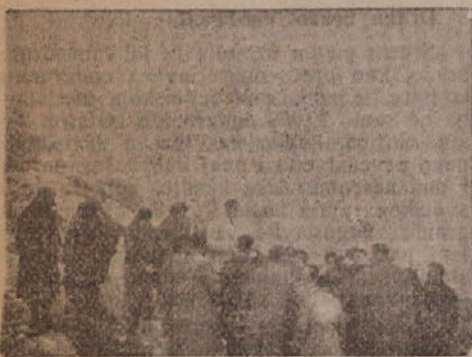
s podnaslovom »Iz mojih vojnih zapiskov.«

Dom in Svet ima u februarski številki novelo Ivana Preglja »Od pod Seli do Ročinja«, Bogomil Fatur pa u tri pesmi; pod naslovom »Gledališko slovo« razpravlja Silvester Škerlj o gledališki literaturi.

V dijaškemu listu Mentorju priobčuje dr. I. P. (dr. Ivan Pregelj) razpravo Osnovne črte iz šolske književne teorije, dr. I. Lavrenčić pa igro Privatistov izpit. — Slovenčev literarni kritik pravi o Pregljevi razpravi o Mentorju sledeće: »Seveda se čuti ob siehernem primeru izredno široko poznavanje in doumetje svetovne literature vseh časov. Vprav radi tega je Pregelj med Slovenci najbolj poklican, da razpravlja o literarni teoriji in tolmachi primere iz poetike.« (Agis).

„ISTARSKA GLAVICA“ NA MOSORU

pošumljena od Jugoslovenskog kluba »Kras«



Molitva na »Istarskoj Glavici«.

Split, marta 1934.

U nedjelju dne 11 marta, istog dana kada je omladina carskog grada Skoplja, udružena u »Jugoslovenskom Preporodu«, na svečan način i uz učestvovanje svih nacionalnih udruženja okrstila i blagoslovila »Istarsku šumu« na Vodnjanskoj planini, i time dala dokaz ljubavi i sjećanja naprama zarobljenoj braći, penjala se je na vrletni Mosor grupa Krašana. Išli su da izvrše pošumljenje gole i kamenite »Istarske glavice« koja će ih sjećati drage Učke gore i nezaboravne Istre.

Nakon odmora u planinarskom Domu Kraljice Marije Krašani i Mosoraši, a pridružila im se grupa građana i seljaka. Izredali su se prigodni govori i zaorile istarske pjesme. Brzojavni pozdravi upućeni su Banu Primorske banovine dru. Jablanoviću i Jugoslovenskom Preporodu u Skopje, koji je toga dana posvetio »Istarsku šumu.«

spominjanju nesrećne braće, koja u svom divnom, živom zavičaju izdiše i umire u ropstvu pod tuđinom.

Bog čuo i vidio i udijelio svoj blagoslov Amen.«

Nakon toga uputili su se Krašani i Krašanke, svaki sa snopićem sadnica u ruci, da potraže medju stijenjem što zgodnije mjesto, u koje će ih zasaditi. Sabrano i bez riječi, a sa mnogo ljubavi izvršili su svoje djelo. Svako je nastojao da zapamti na kojem je mjestu sadio, da poslije, kad se navrati, može da provjeri je li obavio sadnju kako treba i je li se stabla razvijaju onako lijepo i uspješno kako je on to želio.

Posadilo se je 200 himalajskih kedara, a seljacima se je povjerilo 1500 borića i 200 sadnica bjelogorice. U jeseni će se pošumljenje dovršiti.

Poslije sadnje okupili su se u Domu Kraljice Marije Krašani i Mosoraši, a pridružila im se grupa građana i seljaka. Izredali su se prigodni govori i zaorile istarske pjesme. Brzojavni pozdravi upućeni su Banu Primorske banovine dru. Jablanoviću i Jugoslovenskom Preporodu u Skopje, koji je toga dana posvetio »Istarsku šumu.«

FRANCUSKA KNJIGA O LUŽIČKIM SRBIMA

Sveučilišni profesor na Karlovom univerzitetu u Pragu prof. dr. Josef Pata izdao je lijepu knjigu o Lužici na francuskom jeziku pod naslovom: »Les Serbes de Lusace. Litterature et culture apres la Grande guerre. Bibliotheque de l'etudes slaves de Geneve, n. r. I. Geneve 1934.« Tu je u kratko prikazana povijest i kulturni te književni razvoj Lužičkih Srba od početka do danas. Napose je književnost točno prikazana iz velikog rata što se tiče novinstva, pjesništva, proze, kazališta i prijevoda. U posebnim poglavljima je obradjena naučna književnost i umjetnost, a sve to je ilustrirano sa mnogobrojnim slikama. Tako je stranom svijetu dana laka uputa i prilika da upozna taj najmanji svijet. Na koncu je ujedno dodan popis imena. — Knjigu je priredio francuski G. Cherest u Parizu prema najnovijim djelima iz češkoga od prof. Pate.

JUBILEJ MSGRA JANKA BARLEA.

Dne 12 o. mj. navršila se 65 godina popularnog i uglednog zagrebačkog kanonika msgra Janka Barlea. Kanonik Barle je naš zemljak, rođen je u Budanjama kod Vipave, 12 marta 1869. Odličan i uzoran svećenik, svećar je poznat i kao odličan kulturni radnik na mnogim poljima. Bavi se historijom i napisao je mnoge interesantne histor. rasprave i črtice. Bavi se i historijom medicine, pa je o njemu kao historičaru medicine napisao ovih dana u »Novostima« vrlo interesantne stvari dr. Lujo Thaller. On je zapravo prvi radnik na tom polju u Hrvatskoj i dr. Thaller ga nazivlje »ocem hrvatske medikohistorije. Msgr. Barle poznat je i kao botaničar, a naročito je poznat kao muzikolog. Uredjuje muzičku reviju »Sv. Cecilija«, koja izlazi u Zagrebu već više godina. Trebalo bi jednom temeljito obraditi plodan život kulturnog radnika Janka Barlea.

Zelimo odličnom zemljaku dug život.

ČIRIBIRŠČINA DA, SRBOHRVAŠČINA NE!

Dočim se laška vlast trudi odpraviti hrvatski in slovenski lezik iz cerkve, dela istočasno na to, da bi se uvedla čiribirščina u tistih vaseh v Istri, kjer ljudstvo govori čiribirski dialekt. Čiribri so u davnini Vlahi (Romuni), ki govore dve tretjini hrvatsko in komaj tretjino vlaško v občevarju z drugim prebivalstvom rabijo hrvatsko istrsko narečje. Prav je da se spoštuje tudi ta posebnost, toda po istem načelu bi se moralo po celi Istri pridigovati in moliti po hrvatsko Zakaj dvojna mera? Zakaj se hrvatsčina preganja? — (»Pon, Slovenec«).

VELIKI USPJEH MUZICARA DANILA ŠVARE U BEOGRADU.

Prošlih dana nastupili su u Beogradu plesači Pio i Pina Mlakar iz Slovenije. Njihove plesove prati klavirom naš zemljak muzičar i dirigent ljubljanskog kazališta g. Danilo Švara. U kritikama o plesu Pija i Pine Mlakara, koji su dali u svojim nastupima nešto nevidjena, podvlači se i velika zasluga g. Švare, koji je svojom pratnjom dao plesovima pravu podlogu. Kritika ističe velike sposobnosti Danila Švare i u povodu gostovanja u kazalištu, gdje je dirigirao »Pajaces«.

DR. MIJO MIRKOVIĆ U REVIIJI »DANAS«.

U literarnoj reviji »Danas«, koju u Beogradu izdaje od januara Miroslav Krleža s Milanom Bogdanovićem, napisao je naš dr. Mijo Mirković interesantnu raspravu o malom posjedu. Štampanu na uvodnom mjestu.

NAŠI PEDAGOŠKI PISCI

Izašao je dvobroj za januar-februar ovog odličnog pedagoškog časopisa, kojeg uredjuje uz gg. Čajkovca i dra Patakija g. Josip Demarin.

U tom broju je interesantan i pregledan članak g. Demarina o »problemima koji zanimaju naše učiteljsvo«. Interesantan, a i potreban, je zaključak toga članka, gdje veli da bi već jednom trebalo provesti emancipaciju od njemačke pedagogije, jer je naša pedagoška literatura u mnogome samo prevod ili kopija njemačke literature, koja ne mora da bude ni tačna ni primjenljiva uz našu psihu, koja je različita od njemačke.

JOŠ JEDNA ČAKAVSKA KNJIGA

Mate Dvorničić:

»Lišće moga granja«

U »Istri« je, naročito prilikom preporučivanja »Antologije čakavske lirike«, bilo govora o tome, i to nekoliko puta uzastopce, da čakavština izumire, da je nestaje, da propada. Moj Jacinto je čak naveo da tako misli Bonifačić. A gdje to čakavština propada? U Istri sigurne ne, tamo će ljudi i lita gospodnjega 2934 govoriti čakavski. U Boduliji ne; jer sezona kupanja traje samo dva mjeseca, a ovih čakavaca, koji su više od jednog kilometra udaljeni od glavnih kupališnih mjesta slabo se tiče invazija gostiju i za ona dva mjeseca. A to vrijedi i za Hrvatsko primorje i za Dalmaciju. A ako su dva čakavca u Zagrebu, Beogradu ili u Nova Jorku malo bolje upoznata, oni, bez obzira na svoje zanimanje, najradije govore materinskim jezikom. A to je čakavski. Nije nikakav dokaz da ona propada ni sadašnja renesansa čakavštine u pjesništvu. Nego bi se iz toga mogao povući obrnuti zaključak. I Radetićeve novele su imale mnogo više neposrednosti i životne snage u čakavskom nego u štokavskom rihu. Ovih dana je čakavsko Ribanje Hektorovićevo tiskano u Beogradu ćirilicom. A da je čakavština živa i sposobna za život, pokazuje i ova knjiga Dvorničićeva, u kojoj je najživlje ono što je rečeno u čakavskom govoru.

Tu čudnu knjigu prelistavam već mjesec dana. To je zbirka, recimo, novela iz života čakavskoga svijeta, zbirka čakavskih i štokavskih pjesama, zbirka feljtona o uglednim čakavcima, živim i mrtvim. I kad čitam tu knjigu kao da se krećem po otoku Krku, od Vrbnika do Omišlja, od Omišlja do Malinske, od Glavotoka do Punta, od Punte do Stare Baške, od Golubera do Baške Nove i kao da živim medju Primorcima od Sušaka do Senja. I dalje, kao da nije barka pristala u creskoj luci i ne znam, bih li ili ne, krenuo po zimskoj buri za moju Kalavojnu. Ta je knjiga puna doživljaja,

slika i problema. Silke su žive: kapetan od »Božje ruke« viriva, čim je vidio ženu na obali i legiju djece, djevojka bježi od poljupca, misleći na vraga, dva su sanduka položena u isti grob u Staroj Baški kao dva krvava simbola nevjerovne snage osjećanja i ljubavi u životu narodnom, bersaljer pod lancunom kao dokaz kako se u životu našem probijaju nagonске силе vulkanskom eksplozijom, društvo pred »Velebitom« u Malinskoj, koje pripovijeda o drugome društvu u zatvorima tršćanskim i rihensberškim iznoseći tipove koji kao da su uzete iz Gorkijevih djela ili iz moskovskog filma »Put u život«. Doživljaji su vjerni, jer su istiniti: sudski pristav koji ne vjeruje u čedomorstvo kod Primoraca hvata na povraz paket sa djetetom svoje oslobođene optužene, seljak kome orkava krava samo zato jer je dao čavao iz kuće, Bodul koji je »orao« ali nije »posijao« pa mu njegovo nezakonito djetete postaje životna sudbina, crlikvenički mesopust »Emeriko«, koga, ma da je slamat, hoće da spasi ladja Jadranske Plovidbe kao utopljenika, Omišljan, koji gušeći se u smrtnom ropcu poslije bijega od stvarnosti (dug) sanja kako s popom igra trešete kao svoj najljepši san, osjećanje prastare snage u selu, doživljaju u tošu (toncu), susret sa lindarskim djakom u Krku, osjećanje snaga iz prošlosti u Vrbniku, na Glavotoku, u Omišlju — sve je to prikazano toplo, iskreno i neposredno. Problemi su stvarni: djevojka plaća svojim tijelom troškove koji su ostali od bolesti majke, Bodul koji ide po fratra jer je vihor zavilao kućom, ali to nije bio vihor nego vrag, sukob izmedju date momačke riječi i ljubavi koja se poslije toga javlja, problem vjernosti pri dujoj, stalnoj ili često odsutnosti muževljevoj, varijante pitanja što sa nezakonitim djetetom, sukob novea i tradicija, apstraktnog poštenja i životnih neophodnosti.

Dvorničić je slikar i muzičar. Tu je njegova najveća snaga. On vidi momente životne, čovjeka u prirodi i sa čovjekom, ali nikad mrtvu prirodu. Ti životni momenti njemu se usjeku u osje-

ćanje i on ih reproducira sa velikom neposrednošću, onako kako ih je osjetio. Barka koja je živa (ali samo donde, dok je čovjek u njoj), starica što nosi u Crlikvenići prtljag a zatim pijana pleše, starac što svira na harmonici na pogrebu ženino, divlji golubi, što guću nad nesretnom mladom Bodulkom, što je bježeći od ljubavi pala, ubila se i leži mrtva pod stijenom, slika padre šime, što uči svijet praktičnome poslu, — i zatim svuda zvuci: zvuci mora, ptica, vjetra, ovaca, pjesme, »sopila«, govora ljudi, sve to uhvaćeno neposredno onako živo u pokretu, kako se zbilo, tako da čovjek ima utisak da i sam u tom govoru, pokretu, slikama i zvucima učestvuje. Na jednome mjestu osjećajući tu punoću slika i zvukova u sebi, pošto je naslikao takvu sliku (»Ingleze«) pisac pri kraju dodaje: »Žalim što nisam Goya i ovaj scherzo naslikam, metnem u izlog kakve seoske brijačnice, a iza sebe postavim naviti gramofon, čije ploče velike kao moje srce sadržavaju moj rođeni žargon i smijeh, a ja iz prikrajka slušam i gledam« (str. 73). Ima tu odista bezbroj snimaka primorskog života, zahvaćenih momenata naglo i u zgodan čas, a ima i govora, kao da su uhvaćeni u gramofonsku ploču.

Motivi su uzeti iz života. Pisac je mnogo vidio i osjetio i nije imao potrebe da mnogo dodaje. Pa ipak, u tim motivima ima jedna neknjiževna linija: pisac traži, izgleda nam, primjere što rjedje, netipične. Nevjera, čedomorstvo, nezakonita djeca svega toga bilo je u Boduliji i ima neprestano. Ali da li su te pojave pravila ili izuzeci. Ima stvari koje je pisac čuo, koje izgledaju nevjerovatne, a koje nam u knjizi reproducuje. Mi znamo bezbroj priča, kako jedino selo bodulsko veli za drugo da izmišlja i pretjeruje. Pretjerana dosjetka je duhovita baš stoga, što nije vjerovatna, ali ne može nešto da bude dobro samo zato jer je nevjerovatno i fabula suviše nategnuta (takva je slika »U snu«).

U obradi je Dvorničić naturalista bez tendencije. On slika vjerno, ali samo slika. Problem se nazire tek u po-

zadini. Ali ove njegove slike su uvijek od jednoga komada. Svaki mu je prozni sastavak uvijek samo jedna slika, vrlo živa, vjerna, ali opet samo slika. Te slike mnogo potsjećaju na noviju rusku prozu. Samo što je našem piscu više stalo do slike (scene, govora, pokreta) nego do stvari o kojoj se radi.

Ali Mate Dvorničić ima nesumnjivih književnih sposobnosti, i to mnogo više nego što on sam misli. Samo je on u neprestanoj žurbi, proizvodi brzo, piše pod prvim utisecima i nikad ne izradjuje ma šta sa većim naporom i udubljivanjem. Da on može i u prozi i u pjesmi dati stvari vrlo dobre pokazuju njegovi prozni sastavi (neprestano sam u neprilici, kako da ih nazovem: novelama, črticama, pripovijetkama, slikama) »U zagrljaju«, »Na žalu«, »Šume što plaću«, »Tri asa fali od danar« i zaista dobre čakavske pjesme: »Ja sam čakavac«, »Lička krava na skali bodulskog broda«, »Dedov baras«, »Moje breme«. A i medju štokavskim pjesmama ima dobrih i originalnih.

Dvorničić nas obavještava na kraju opaski, koje je iznio mjesto predgovora, da ima pripravno za štampu: »U zagrljaju valovja«, roman iz crkveničkog života, »Krivično pravnu nauku« i »Književnike Istre i Primorja«. I u ovu knjigu su zalutala četiri feljtona »Cresanin Frane Patricije«, »Drago Godra«, »Mirko Jelušić« i »Fra Ignac Radić«, stvari po sadržaju, stilu i obliku različite kako medju sobom tako naročito prema zbirci novela i črtica kroz Boduliju i Kiriju, koje obuhvataju dvije trećine knjige. Nas će mnogo interesovati materijal što će ga Dvorničić objaviti o književnicima Istre i Primorja, ali ipak vjerujemo, da bi njegova sposobnost jače i bolje došla do izražaja u stvaralačkoj književnosti nego u književnoj kritici ili kriminalnoj nauci.

Život, i ovaj život Kiraca i Bodula je interesantniji od knjiga i teorija. Iz njega treba crpsti. A knjige i teorije su samo aparatura, pomoćno sredstvo našega rada

Mate Balota.

DELOVANJE LJUBLJANSKEGA „TABORA“

Predavanje v »Taboru« in gostovanje Mladinskega odra v Dev. Mariji v Polju

V soboto, dne 3 t. m. je organiziral »Tabor« družabni večer za člane in prijatelje društva v dvorani hotela Miklič. Za to priliko je naprosil publicista g. Vladimira Fabjančiča za predavanje o temi »Dobrovoljci v borbi za Jugoslavijo«.

Uvodu je g. predsednik povdaril, da mu je drago, da mori v naši sredi pozdraviti moža, ki je na polju slave z orožjem v roki dokazal svojo veliko ljubezen do svojega naroda in svete nam Jugoslavije. Izrazil je iskreno željo, da bi si emigranti iskali svetlih vzorov med dobrovoljci in da bi iz naših vrst vstalo čimveč dobrovoljcev za zmago pravice, za svobodo naše zemlje.

G. predavatelj je ves oživel v spominih na herojsko dobo Slovencev, na dobo, ko se Slovenci niso strašili izpostavljati glave in so sovražnemu tujcu ob vsaki priliki neustrašeno izpovedovali svoje prepričanje. Povedal nas je v borbeno organizacijo omladine »Preporod«, kjer je bil sam vzgojen in kjer so se navduševali in vzgajali vsi oni, ki so nam rpinesli svobodo skozi bojno viharo, iz katere se mnogi, preminogi niso več vrnili.

S preprosto mehko, a prepričevalno besedo nam je prikazal »Preporod« kot organizacijo, ki se je že mnogo pred balkansko vojno borila za osvobodjenje vseh Jugoslovancev. Baš »Preporod« je po svojih glasnikih dosegel, da so pričeli pri Srbih merodajni činitelji, ki so do tedaj mislili na Hrvate, a pozabljali na Slovence, misliti tudi na Slovence in spoznali, da brez Slovencev ne more biti govora o Jugoslaviji. Po zaslugi Preporodovcev se je pričelo misliti na osvobodjenje vseh Jugoslovancev in na njihovo združenje v skupno politično enoto. V njegovih izvajanih mu je duša tu pa tam zasanjala o minulih lepih dneh ljubezni, navdušenja in požrtvovalnosti, a spomin na svetle borbe, ki snivalo večni sen na bojnih poljanah, ga je zopet iztrgal iz prelestnih sanj. Pričaral nam je Avgusta Jenka, lepega, mladega in izredno nadarjenega Jenka, ki je junaško padel na Ceru. Prikazal nam je velikansko delo, ki ga je med vojno izvršil sedanji ban dravske banovine dr. Drago Marušič. Spomnil se je dveh slovenskih rojakov Ivana Cankarja in Otona Zupaničiča, ki sta verovala v uspeh Preporodovcev ter jih podpirala in bodila. Z navdušenjem se je spomnil dni, ko je pridobil po Sloveniji maturante za vojno akademijo v Beogradu. Največ jih je nabral v Gorici, Trstu, Istri in Gorici so dale mnogo, mnogo dobrovoljcev za Jugoslavijo.

Slišaj smó mnogo dragocenih imen. Živo so se nam vtisnili v spomin veliki dogodki onih dni, podani nam tako lepo in nazorno. Zato pa smo ob koncu, ko nam je obljubil, da bodo dobrovoljci z istim navdušenjem kakor nekdanj sodelovali tudi pri osvoboditvi naše Julijske Krajine, nagradili predavatelja, ki je zrasel v tej poldrugih uri z nami v eno dušo, s prav pristranim odobravanjem.

Po predavanju nam je gđc. Končnikova lepo podala recitacijo Mare Lamutove: Svetogorski materi. G. Viljem Poljšak je nato lepo recitiral Mare Lamutove: Za Karavankami, a g. Vekoslav Figar zelo občuteno Gasparijevo: Pismo devočki (v zakopih — slika iz vojnih dni).

Razpoloženo se je še stopnjevalo, ko je društveni mešanjski pevski zbor zapel nekaj lepih koroških in primorskih narodnih in nekaj umetnih pesmi pod vodstvom zborovodje z. Venturinja.

Bil je prav lep večer.

Obisk bi bil prav lahko nekoliko boljši že z ozirom na pestrost programa in zaradi lepega predavanja.

* MLADINSKI ODER DRUŠTVA »TABOR«

je nastopil s svojo predstavo »Malo za res in malo za šal« v nedeljo dne 4 t. m. v šolski dvorani v Devici Mariji v Polju. Dvorano je radevolje dal na razpolago upravitelj g. Mihečič. Vse potrebno za predstavo je pripravil starosta Sokola učitelj g. Trošt s pomočjo učiteljev gg. Cibica in Svare.

Dvorana je bila še precej dobro zasedena. Moralni uspeh prireditve je bil prav lep. Kako lepo so se malčki vživeli v podajanje dejanj. kako srčkano so nastopili, kako elastično izvajali svoje vloge! To pot je bila predstava na višku. Da je bilo temu tako je dokazalo samo občinstvo, ki kar ni moglo prenehati z odobravanjem. Po drugi sliki »Beda Pavieka« je bil aplavz tolikšen, da so jo morali malčki ponoviti. Društveni mešanjski pevski zbor je prav lepo zapel.

S tem je bil dosežen namen društva: pokazalo je tudi tamošnjemu ljudstvu vsestransko delo društva in ga obenem opozorilo na veliko rano, ki ni rana samo Primorcev, ampak rana vseh Jugoslovancev.

V zvezi s tem nastopom je bil organiziran tudi izlet, ki se ga je udeležilo poleg sodelujočih še precej članov in prijateljev. Ptoji večeru so se otroci, ki so bili ob tej priliki pogoščeni, in tudi vsi ostali vračali z zavestjo, da je bil to pomemben dan v zgodovini razvoja našega »Tabora«.

Tudi na tem mestu prav iskrena hvala vsem, ki so kakorkoli pripomogli, da je prireditvev tako lepo uspela.

IZLET »TABORA«

Izletniški odsek društva »Tabor« v Ljubljani bo prireditel v nedeljo, dne 18 t. m. celodnevni izlet na Sv. Katarino. Zbirališče pred Narodnim domom ob 8 zjutraj. Kosilo iz nahrbtnika.

Prijatelji narave prav iskreno vabljeni. ODBOR.

ČESI ZA JULIJSKU KRAJINU

Predavanje g. Josipa Vuge u Budjeovicama

G. Josip Vuga, koji je poznat po svojim predavanjima o Julijskoj Krajini u Čehoslovačkoj, održao je i ove godine u prostorijama Češko-jugoslovenske lige u Budjeovicama jedno opširno i pregledno predavanje o našim krajevima pod Italijom.

Odmah na početku ističe da se položaj jugoslovenske manjine pogoršao iz Bazo- vičke tragedije. (I tada je g. Vuga održao iz istog mjesta predavanje o tome). Spominje Rapalo, uništenje škola, društava i novina. Napominje da je oko 100.000 stanovnika iz Julijske Krajine bilo prisiljeno da iseli. Zadržava se opširno na crkvenom pitanju; na slučaju pok. Sedeja i pitanju o poučavanju vjeronauka na našem jeziku. Iznaša pojedine slučajeve paljenja, zatvaranja i ubijanja i spominje opširno ubojstvo Eržena. Napada zakon o promjeni prezime- na i kaže da kod svih kršćana ima prezime- na izvedenih od imena svetaca, kao na pr. Martinović od Martin, Petrović od Petar, pa da nije to nikakav dokaz da je to prezime postalo od latinskoga ili talijanskoga. Navada mnogo primjera i o prisilnom mjenjanju kršnih imena. Spominje dekret od 1923 kojim se sva slavenska geografska imena pretvorena u talijanska. (Navada na pr. Senožeče—Senosecchia, a češki Senohraby). Osim toga uništena su 434 kulturna društva i 414 raznih gospodarskih društava. Zaustavlja se na gospodarskom propadanju Julijske Krajine i navada siur- čajeve iz kojih se vidi da fašistička vlada ide za tim da ekonomski uništi naš narod. Prodaju se seljački posjedi za porez u bes- cjenje i na tim posjedima koloniziraju se talijanske porodice. Spominje i ekspropria- ciju zemlje uz granicu u svrhu građenja vojnih objekata.

Predavač je vrlo dobro informiran o ži- votu našega naroda pod Italijom, a na mno- go mjesta citira »Istru«. Na jednom mjestu kaže da u Italiji postoje tri vrste građana. Prvo su fašisti-gospodari drugi red čine nefašisti Italijani, a treća vrsta građana su Jugoslovenci, koji su pravi robovi. Jugoslo- venci imaju manja prava od muslimana u italijanskim kolonijama.

Cijelo predavanje je bilo štampano u budjevojačkom listu »Republikán«. Mi zahvaljujemo g. Vugi na njegovoj ljubavi za naš narod u ropstvu a ta predavanja nam pokazuju da nismo sami u borbi za prava našega naroda u Julijskoj Krajini. T. P.

KDO MOTI LJUBLJANSKI RADIO?

Ljubljana, 12. marca 1934. (Agis). Poročali smo že o stalnih in organizira- nih motnjah s strani italijanskih vojaš- kih in policijskih radio- oddajnih po- staja, ki leže na oni strani naše meje. Tako je dokazano, da so doslej stalno in sistematično motile ljubljansko kuka- vico vojaške postaje v Idriji, Gorici in Postojni. Zadnji »Ponedeljski Slovenec« pa poroča o novi vojaški postaji, ki ima analog motiti naše radio- oddaje. V Ba- nah pri Trstu imajo namreč v novi ka- sarni 5. ženijskega polka tudi oddajno postajo, ki ukaz motitve prav pridno iz- vršuje. Zlasti so močne motnje, ko se oddajajo v Ljubljani novice, predava- nja ali pa narodna glasba. S tem naš ljudje, ki so tako srečni, da lahko raz- polagajo z aparatom ne morejo poslu- šati vsaj na ta način besede iz doma- čih krajev in tudi ne uživati te eadne zabave.

NAŠI MRTVI

Cvet za cvetom umira in nas v dušah zebe

V tej beli zimi je zamahnila koščena de- kla s svojo velo roko nad naše glave in ugrabila iz srede drage rojake, po katerih nam je hudo. Tem hušje občutimo udarec za udarcem daleč od doma raztreseni.

Sodnik Mirko Koršič

Ne sodil bi, da krila ga bode prehitro ljubljanska ravan in ga ugrabila družini in prijateljem.

Bil je dober in zmožen sodnik. Pleme- nit človek, ki je izražal svojo notranjost v ljubezni do naše umetnosti. Radovolje se je uspehov učiteljskega zbora v Julijski Kraji- ni, sprejemal z odprtimi rokami in »svojem« Trgovskemu Domu naše pevce-sollste, umet- nike: Julija Betetta, Tierry-Kavčnikovo, Ljubico Sviliškojevo in druge. Ponosen je bil rojakov Marija Šimenca in Pepila Rijavca.

Mnogo, da premnogo sva kovala načrte v njegovem kabinetu na sodniš, da bi osno- vali poklicno dramsko gledališče v Gorici. Teror nama je načrte razbil.

Radovolje se je jugoslovanške svobode in zaprisegel goriške redarje na Travniku kra- ljevini Jugoslaviji v onih solčnih dneh svobode Goriške ob preobratu.

Tak, cel mož je bil naš Mirko. Preostale naj tolaži zavest, da smo ga mnogi, mnogi spoštovali in ljubili.

Peršičeva Anica

Ko se je bližala 90 letnica rojstva Josi- pa Jurčiča nas je zapustila ta nežna duša.

Ko smo mladosti mi pokriva v Laškem hladan grob, koš otroške dobe, srečnih dni, ki sem jih užival ob diletantih-abiturijentih v goriškem Centralu je vzela s seboj mehka Anica.

Zivela je na odru slovenski besedi, krep- kiti fantom in brhkim dekletam, ki so ustvarjali z živo besedo na odru prizore iz našega življenja.

V sredi narodnih iger je stala naša Ani- ca. Partnerica Donna in Manica v »Dese- tem bratu« je pustila v vseh goriških srcih moč duha Josipa Jurčiča.

In Anice ni več. Sestri Zinki je še pove- dala pred smrtjo, kakor, da bi recitirala iz venca sonetov: »Zinka, jaz pojdem v ne- besa«.

Najlepša ženska in človeška čednost jo je dičila. Anica je bila vera in to je mnogo.

Gospa Kubičeva

V srebrnih lasel in potezah blage mame gospe Zinke Korošičeve in gđ. Milice Kubi- čeve, pokojne Kubičeve sem vedno zrl tip naše — Kraške matere, polne vere, upanja in ljubezni. Ko so mi povedali, da jo je Bog vzel, sem čutil, kakor da se podira kraško kamenje.

Ivanka Benkova

Na dan Kurenta v mnogih radost, na li- cih smeh. V nas pa žalost je vihrala in mraz nam strjal je solze. Častna vrsta Laščanov je spremljala učiteljevo ženo in mater go- spo Ivanko Benkovo na zadnji poti med že pokojne rojakinje in z vsemi prizadetimi sošustvovala.

Jokali bi od tuge in bolesti za izgubo ta- ke matere a solze so se osušile že tam do- ma, ko nas je bič pregnal.

Kako dolgo še morda kmalu, morda še dolgo. trnjeni korakamo mnogi v grob mnogi solncu naproti, ki mora od tu izžareti v naše domove ob Soči, da bi doživeli Vsta- jenje — Alelujo naše tlačne zemlje.

Spomin naših mrtvih ponese mo s seboj če ne mi, naši otroci.

Rajnim blag spomin

Marij J. Bratuž

Smrt narodnog radnika Franje Rapoteca

Dne 6 XII. 1933 preminuo je u svome rodnome mjestu Kozini na Krasu, poslije samo poladneve bolesti čestiti naš starina, uzor suprug i otac, nezaboravni prijatelj i odlični kulturni i narodni radnik gospodin Franjo Rapotec. U jutro, dok je šetao po svom rodnome mjestu, najednput mu je po- zililo, a nešto iza podne preselila se je nje- gova plemenita duša već u bolji svijet. Nje- gova smrt se duboko kosnula ne samo u njegovoj obitelji, već je duboko potresla sve njegove sumještane, osobito okolni naš ta- mošnji seljački svijet, koji je u pokojniku izgubio iskrenog savjetnika i prijatelja te u svakoj prilici pomoćnika i zaštitnika. Za- plakali su za njime i nebrojni njegovi znanci i prijatelji širom čitave Istre, Krasa i Trsta, jer je kao čelični značaj, vatreni ro- doljub i iskreni prijatelj svuda uživao is- krene simpatije.

Pokojni Franjo Rapotec rođen je na Ko- zini godine 1859. Rano već u 17-toj godini stupio je u željezničku službu najprije na Kozini, pa onda u Pazinu, Sežani, Proseku i Nabražini. Otuda prešao je pošti dobivši mjesto upravitelja pošt. ureda na Kozini. Svugdje je pokazao svoju dobru volju, tako da je bio svugdje voljen. Preko toga, što je svoju službu vršio uvijek najsavjesnije, na- šao je uvijek vremena, da se zabavi i dru- gim, narodnim stvarima, a koliko je bio i u tom pogledu agilan, vidl se najbolje po to- me, što je tamo osnovao pjevačko dru- štvo »Venec«. Uvidjevši prijeku potrebu dao se je na gospodarski rad, pa mu je uspelo, da osnuje i podigne toliko potrebnu i za narod korisnu »Posujilnicu i Hra- nilnicu«. Na glasu karakter strog ali do- bar i požrtvovan otac, ispravan činovnik, u- vijek agilan stekao si je veliki ugled među svojim narodom, koji je njegove savjete i u općini i u društvima uvijek rado slušao. Radi svih tih svojih odlika bio je visoko cije- njen i od svojih pretpostavljenih kao i od duhovnih i svjetskih vlasti Na Kozini doče- kao je i penziju, uvijek na radu za narod, u posljednje vrijeme pa do katastrofe pomagan od svoje vrijedne djece. Po okucaciji morali su sa velikim bolom u srcu, da napuste starca oca sinovi Dr. Franjo, bivši sa- vjetnik Min. Saobraćaja i Dr. Vinko, ad- vokat kac i zet Dr. Anto Vagaja, in- spektor pošta, koji su se svi morali skloniti preko granice.

Usprkos preteških prilika, koje tamo vla- daju, odužilo se je narod pokojniku prilikom njegove sahrane. I ako je vladala zima, sakupila se je ogromna masa naroda iz bli- že i dalje okolice, da isprati na posljednji put svog miljenika i da mu izruči zadnji pozdrav Krasa i tužne Istre. Pred kućom po- kojnikovom, u erki i na groblju oprosto se je sa svojim dobročiniteljem naročito sa- stavljeni zbor pjevača iz tri sela. Žalobna pjesma i govor domaćeg župnika dirnuli su u srce i ganuli de suza ne samo sakupljenu pokojnikovu djecu, nego i sve prisutne, po- kojnikove poštovaoc.

Mnogo je njegovih prijatelja, znanaca i poštovaoca rasijano po Jugoslaviji. Niti su znali, niti bi bili mogli prisustvovati nje- govom pogrebu. Ali svi će se pomoliti Sve- višnjemu za pokoj duše tako odličnog ro- doljuba. I mi u tihoj boli za zaslužnim po- kojnikom, šapćemo — Starče narodnjače, nek ti je laka kraška zemlja, koju si toliko vo- lio i za koju si se toliko žrtvovao. — Oža- lošćenoj obitelji i rodbini naše iskreno sau- češće.

SUVIČEVO SLAVENSKO PREZIME

Nije li Suvič možda Žuvič ?

U br. 9. »Istre« od 2. III. 1934 piše se o talijanskom diplomati Suvichu. Prema tvrđ- nji pisca imalo bi se to prezime hrvatski pisati Suvič, jer da je postalo od Suič (dakle od pridjeva suh), pa da je simpto- matično, što si on nije promijenio prezime u Magrini »magro« jednako je »suh«, »mr- šav«). O tome bilo je notica još prije ovog članka i u drugim našim listovima u istom tumačenju.

Medjutim ja nijesam uvjeren u isprav- nost takvog porijekla prezimena Suvich. U krajevima, iz kojih po svojoj prilici potiče to prezime, ne mijenja se »h« u »v«, već bi prezime glasilo Suič ili Sušič, ili pak Suič ili Suič. Po mom mišljenju prezime Suvich potiče od našega Žuvič. Nemajući adekvatnog slova za naše »ž« Talijani ga transkribiraju redovito sa svojim »s«, rje- dje sa »x«. Tako pišu i Žuvič sa Susich, (rjedje sa Xuxich). Prezime Žuvič imade medjutim i u Istri, bio je, koliko se sjećam, i jedan djak iz najprihvi razreda hrvatske gimnazije u Pazinu sa prezimenom Žuvič negdje iz srednje ili južne Istre. Naproti tome ne znam, da sam se u našem narodu još sreo sa prezimenom Suvič. Porijeklo i značenje prezimena Žuvič, koje sigurno po- stoji, to je već drugo pitanje, svakako Ma- grini to ne bi bilo. Dr. Ž. S.

GODIŠNJICA GIUNTINOG NASILJA U KANFANARU

Trst, marta 1934.

»Il Piccolo della Sera« komemorira smrt fašiste Benzara (Bevčara), koji je po- ginuo 1921 kod Kanfanara. Tog dana su tršćanski skvadrasti došli u Pulu, gdje je Francesco Giunta komemorirao Nazaria Saura, ali na povratku su ih »Slaveni do- čekali iz busije« i ubili Benzara. Iz članka u »Piccollu« se ne vidi šta su prije toga fašisti radili u Kanfanaru, ali po povratku u Trst »gli squadristi avevanno reagito attaccando la sedde dei sovversivi«. Ni u Kanfanaru, a ni cijelim putem do Trsta u kamionu nisu reagirali, već je trebalo doći u Trst i tu pod zaštitom policije, napasti »sovversive«.

Drugog dana je Giunta lično vodio istragu na licu mjesta, uz pratnju karabinje- ra i oboružanih fašista, a kakova je to istraga bila znadu najbolje naši ljudi iz Kanfanara i okolice.

»Fašistički mučnik« Bevčar je samo jedna žrtva fašizma, a mnogo smo mi Bevčara dali fašistima, koji su bili katkada i bolje sreće od ovoga.

DROBIŽ.

V Šempasu se je utopila v vaškem po- toku 82 letna Leopolda Škarobot.

V kontumaciji je bil kaznovan Vil. Brundula, star 35 let, ker je ukradel ko- lo Škuci A. iz Dutovlj. Dobil je 2 leti ječi in 1.600 lir denarne kazni.

V Italiji je bilo januarja 1934. 756 stečajev, a v decembru 1. 1933 618; malih stečajev pa je bilo v januarja 1934 581. v decembru 1933 pa 521.

K posloppu goriškega zavoda za umo- bolne, ki je bilo na novo otvoreno 1. julij 1933 so pred kratkem prizidali še eno poslopje, v katerem bo prostora za nadaljnjih 500 bolnikov.

V Šempasu je zgorel mlin Cirilu Hva- liču, škoda je cca 20.000 lir.

Zabava Istarske štedovne zadrave u Zagrebu

Već su u prošlom broju našeg lista oštamp- pani utisci sa ove ugodne istarske priredbe. Me- djutim smo sa zakašnjenjem sa prošli broj pri- mili i ovaj izvještaj, koji rado učitavamo.

Istarsku štedovnu zadrugu osnovala je nekoli- cina naših ljudi, koji su još u Istri bili zadojeni zadrugarstvom duhom. Oni su osjećali potrebu, da se taj zadrugarstveni duh uskrisi i ovdje, u ovoj najvećoj naseobini Istrana u Jugoslaviji, sa cil- jem, da na toj plemenitoj osnovici sabiru sve one naše Istrane, koji su još i danas tim duhom zadojeni. Kako je i sam predsjednik zadruge g. Brečević istaknuo na samoj zabavi, ta je zadrugarstva osnova bila ujedno glavni temelj sve naše nacionalne, kulturne i političke borbe u Is- tri, pa je neophodno potrebno, da ju i ovdje sa- čuvamo.

Mnogima je možda i šudno bilo, što se jedna zadruga upušta u ovakove priredbe, ali vodstvo zadruge htjelo je, da na ovaj najjednostavniji na- čin sabere što više Istrana na okup, i da im u prvom redu svrati pažnju na gore iznešene cilje- ve, tim prije, što je već unapred bilo uvjeren, da će svo skupljenje obuhvatiti onaj pravi istar- ski duh u geslu zadrugarstva: svi za jednoga, a jedan za sve.

Nije to bila nekakva bučna i bezbojna gra- djanska zabavna strka, nego pravo sijelo istar- skih zadrugara, veselih što im je ova prva istar- ska zabava priredila jednu zaista rijetku našu ve- selicu »po domaćec«, kao da smo negdje u nekom istarskom selu. I zbilja, svako se osjećao, kao da se nalazi na »veselici« u svom vlastitom rodnom mjestu. Istarska narodna pjesma, kao i svirka roženica, koje su pratile tu ganjivu istarsku pje- smu. Bolna čuvstva našeg Barba Rike i Katali- nića, koja smo čuli u recitacijama naših najmla- dji, odgovarala su jekom u našim srcima. Sva je prijetnja čežnja izbila na javu, kad su rože- nice zasvirale prve akorde »baluna«, tog našeg prastarog koia, a kad su četiri para stala »prim- birati« i kad su modrina i černa zavitala zra- kom, raspoloženje svijtu prisutnih doseglo je vr- hunac.

Zaslugu za tu vanrednu priredbu imade se među ostalim pripisati članu zadruge Anti Kl- manu, njegovoj vrednoj domaćici i odvažnoj djeći, Jurišću Josipu, Licluu Jakovu, Lančiču Ivanu, Jo- sipu Baniću i Josipu Sviću kao i našim istran- kama, koji su svi uložili svoje sile, da zabava čim ljepše i bolje uspije. I zaista, uspjela je u svakom pogledu.

Tom prilikom treba naročito istaknuti, da je na ovu zabavu u velikom broju pohrlila i naša istarska inteligencija i upravo rijetkim užitkom pratila i sudjelovala u ovom intimnom oduševlje- nju. Hvala loj i svaka čast.

Treba posebno naglasiti da je zadrugi iz bla- gonaklonosti bila tražljena na raspolaganje od domaćih građana Tršćančevana bijepa dvorana njihovog najvećeg prosvjetnog brama na Treš- njevki i time omogućena ovu rijetka manifesta- cija i sam uspjeh, na čemu će i mi naši Istrani ostati trajno zahvalni.

39.-



Vel. 19-22 Vrsta 5860-00
Za Vaše mališane. Lagana cipelica od mekog boksa u kombinacijama raznih boja. — Vel. 23-26 Din. 49.—

49.-



Vel. 19-26 Vrsta 5851-28
Ukusno ukrašena lakovana cipelica za Vaše najmilije. Isti model od smeđeg boksa. —

49.-



Vel. 27-34 Vrsta 3222-02
Jaka polucipela za školsku mladež sa ukrašenim jezikom. Gumeni dion jamči za drugotrajnost. Vel. 35-38 Din. 69.—

45.-



Vel. 27-34 Vrsta 3162-00
Za dječake, koji nikad ne miruju evo dobrih visokih cipela od jake masne kože sa izdržljivim gumenim dionom. Vel. 35-38 Din. 59.—

59.-



Vrsta 1845-53
Za lepe sunčane dane cipelicu od baršuna kombinovanu sa lakom. Bez kombinacije od lastina ili baršuna Din. 49.—

79.-



Vrsta 1645-05
Jednostavna ali ukusna cipelica od crnog ili smeđeg boksa sa visokom ili niskom potpeticom. Od laka Din. 99.—

Uskršnja radost



Za praznik veselja ponovite se novom obućom. Sada Vas možemo stručno i savjesno poslužiti. Ne čekajte na poslednje dane, izaberite sebi obuću, dok imamo veliki izbor.

Bata

69.-



Vrsta 3945-05
Praktična i udobna cipela za domačice. Od dobrog telećeg boksa sa pružnim gumenim dionom.

99.-



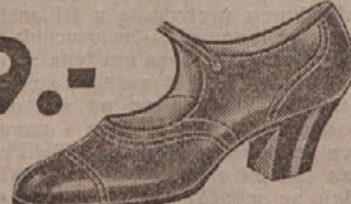
99.-
Uvijek moderne i uvijek elegantne salonske cipelice. Od laku ili smeđeg boksa. —

129.-



129.-
Elegantne cipelice od laka ili ševroa sa ukusnom kombinacijom od zmijske kože.

79.-



Vrsta 2945-11
Cipela za svaku priliku od crnog ili smeđeg boksa sa kožnim dionom i potpeticom. Za nedelju i blagdan od laka za Din. 99.—

99.-



Vrsta 1805-60
Novi proljetni model. Od laka sa ukrasom od guštera. Od smeđeg ševroa Din. 129.—

99.-



Vrsta 1845-32
Udobna cipelica od laka ili smeđeg boksa sa ukrasom od zmijske kože.

129.-



Vrsta 1375-88
Za proljetne šetnje. Elegantna cipela od semiša kombinovana sa kožom. Crna ili smeđa.

79.-



Vrsta 2927-71
Lagana cipela izradjena u vidu sandala sa hrom dionom. Za tople dane nenadoknadviva.

89.-



Vrsta 1937-22
Od čvrstog boksa sa elastičnim gumenim dionom. Za svakidašnju upotrebu. Smeđe ili crne.

129.-



Vrsta 1637-21
Elegantna polucipela od najfinijeg telećeg boksa u crnoj i smeđoj boji sa kožnim dionom. Od laka Din. 149.—

129.-



Vrsta 1637-26
Proljetna moda. Ukusno ukrašena polucipela od telećeg boksa crna ili smeđa. Naročito podesna uz sportsko odelo.



Negujte svoju obuću našom kremom. Kutija stoji Din. 4.-

99.-



Vrsta 1977-22
Visoka cipela od čvrstog boksa sa gumenim dionom, elegantnog polušiljastog oblika sa kožnim dionom Din. 129.—

GODIŠNJICA OSLOBODJENJA OD TALIJANA.

Selo Zamet, na talijanskoj granici, proslavilo je 28 februara svečano desetgodišnjicu oslobodjenja od talijanske okupacije. Održana je svečana služba božja, bakljada i akademija.

Lanjske godine je na Sušaku proslavljena 3. marta desetgodišnjica oslobodjenja vrlo svečano i uz učešće svih Susačana i naroda iz okolice. Tamošnji se narod još vrlo dobro sjeća talijanske okupacije i D. Annuncijevih ispada, kojima je kasnije Riječka onako neprimodno pripala Italiji i smrti.

RADI BEČARENJA — 1 LETO, 1 MESEC, 20 ZAFORA IN 120 LIR GLOBE.

Trst, 10. marca 1934. (Agis). — Pred sedmim je bil kaznovan pred tržaškim sudišćem Josip Škerlj, star 67 let, ker je dne 24. februara t. l. na Piazza della Borsa bečaril. Ko se ni hotel na opomin policijskega agenta takoj odstraniti, am pak ga je še začel zmerjati, je bil nato aretiran. Toda zlepa se ni pustil prijeti; bečal je na vse strani, se vrgel na tla in še hušje zmerjal ter kiel. Končno so pa vendar prišli možje postave in mož je zaradi žalitve, kletvine in bečarenja dobil skupno 415 dni zapora in 120 lir dežeje in 1.600 lir denarne kazni.

PLAN HITLEROVACA: HAMBURG PROTIV TRSTA.

Javlja ju iz Beča. U vezi sa prestojećim rimskim razgovorima, ovdje se tvrdi, da hitlerovec iz Reicha agituju u Austriji protiv ponuda g. Mussolinija o olakšicama austrijskom izvozu preko tršaanske luke. U toku te potajne agitacije naročito se ističe da je državni kancelar g. Adolf Hitler voljan da smjesta pristupi gradjenju kanala koji bi vezao Labu sa Dunavom i time obezbijedio austrijskom izvozu jeftiniji vodeni put do hamburške luke.

ZADUŠNICE ZA POK. BANA LAGINJU.

Dne 18. ov. mj. je treća obljetnica smrti blagopokojnoga oca Istre, bana dra Matka Laginje. Kako taj dan pada u nedjelju, to će pokojnikova obitelj dati čitati sv. misu na obljetnicu pogreba u srijedu dne 21. o. mj. u 7.30 sati ujutro u crkvi Sv. Marka.

Ovime pozivljemo sve članove i druge istarske emigrante da u čim većem broju prisustvuju zadušnicama za velikog pokojnika i obiljubljenog oca istarskoga naroda barba Matu Laginju, da se zajedničkim molitvama pomoliho za pokoj njegove duše i time iskažemo svoje dužno i neizbrisivo poštovanje uspomene na najzaslužnijeg sina naše uže domovine.

Odbor društva »Istra« u Zagrebu.

PJEVAČKI ZBOR »ISTRE« U ZAGREBU.

Ponovno pozivljemo sve članove društva »Istre« koji misle da su sposobni za pjevanje, da se upišu u pjevački zbor. Nek se niko ne stidi ni svog ekonomskog, ni kulturnog položaja, jer u zboru su svi drugovi i braća i svaki je dobro primljen. Naročito apeliramo na stare pjevače da upotpune zbor, da može čim prije doći do nastupa pred javnošću. Prvom svojom izvedbom nastupit će zbor u Glazbenom Zavodu pa se vidi da ga zborovodja i odbor kane dotjerati do doljčne umjetničke visine.

Dokora će se u društvenim prostorijama održavati i teoretski tečaj glazbe, o čemu će biti na vrijeme objavljeno.

ČLANSKI SASTANAK »ISTRE« NA TREŠNJEVCI.

U nedjelju dne 18. marta u 9.30 sati ujutro u bivšoj gostionici »Beton« držati će se članski sastanak članova društva »Istre« sa zapadne strane grada. Na sastanku će se raspravljati o eventualnom osnutku čitaonice na Trešnjevci. Pozivlju se svi članovi sa Trešnjevke i bližnjih predjela, a i oni iz grada da ovom sastanku prisustvuju.

SOCIJALNA AKCIJA DRUŠTVA »ISTRA« — TRST—GORICA V KARLOVCU.

Naše mlado društvo »Istra-Trst-Gorica« v Karlovcu poziva vse člane, da se v čim većem številu odzovejo za nabiralno akciju, ki jo društvo prireja za Veikonočne praznike, da tako obdari naše verne in bezposelne člane. Darila se spremajo v živilih in denarju. Te dni bo obiskal naš pooblaščenec vse člane, ki se naprošajo, da ga ne puste oditi praznih rok. Ako pooblaščenec kakega člana ne najde doma naj dotični svoj dar pusti v trgovini Josip Tavčar, pri Prvi hrvatski stediionici, ki bo ta darila sprejemal. Bratje, zavedajte se svoje dolžnosti!

VABILO

na II. redni občni zbor podružnice društva »Soče« v Dolnji Lendavi kateri se vrši dne 18. marca ob 10.30 uri v igralnici Meščanske šole v Dolnji Lendavi

Dnevni red: 1. Pozdrav članstva po predsedniku; 2. Poročilo upravnega odbora; 3. Poročilo nadzornega odbora; 4. Določitev članarine; 5. Volitve novega odbora; 6. Sprejem novega članstva; 7. Slučajnosti.

Če se občnega zbora ne udeležijo ena tretjina članov, se vrši vol tre pozneje nov občni zbor, ki je sklepčen ob vsakom številu članov.

Odbor.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA »TRST—GORICA—REKA« V SKOPLJU.

Prosvetno in potporno društvo »Trst-Gorica-Reka« v Skoplju poziva vse svoje člane, da se udeležijo 3. rednega občnega zbora ki se vrši v ponedeljek dne 9. aprila 1934 ob 9 uri zjutraj v prostorih restavracije »Sibenik«, Šumadijska ulica.

Z ozirom na to ker je na dnevnem redu sprememba pravil pozivamo člane, da se občnega zbora polnoštevilno udeležijo. — Trst-Gorica-Reka, Skoplje.

IZLET OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA«.

Omladinska sekcija društva »Istra« priredjuje u nedjelju 18. o. mj. poslijepodne izlet na Medvedgrad kraj Zagreba. Sastanak u društvenim prostorijama točno u 2 sata poslijepodne. Pozivaju se članovi i članice da u što većem broju dodju na ovaj izlet.

OBČNI ZBOR »ORJEMA« V LASKEM

Občni zbor organizacije jugoslovenskih emigrantov v Laškem se bo vršil dne 18. t. mč ob 8 ur v Hotelu Savinja v Laškem z naslednjim dnevnim redom: 1. Poročila predsednika; 2. Tajniško poročilo; 3. Blagajniško poročilo; 4. Volitve novega odbora; 5. Sklepi; 6. Slučajnosti. Vabljeni so vsi člani organizacije.

Odbor.

U FOND „ISTRE“



Društvo »Soča« v Celju, kot doprinos odbornikov na odborovi seji dne 6. III. 1934. D 16.—
Kos Fr., Ljubljana . . . D 36.—
Obitelj Banošin, Vukovar . . . D 50.—
Obitelj Kalčić, Vukovar . . . D 10.—
Ribarič Ivan, posl. Maribor . . . D 25.—
U prošlom broju objavljeno . . . D 31.054.35

UKUPNO D 31.191.35